

GEÇERKEN

güzel bir iz bırakmak için

Mayıs 2024 · Sayı: 44

BİR RÜZGÂR KADAR HAKİKİ SÖZLER BEKLİYORUM
BİR RÜZGÂR KADAR KENDİSİ OLAN

”

Akrep Motifi

Halıların dili adına yazayım, motifler cana dair bir sohbeta dursun. Tezgâhtaki *akrebin* sırlarını şöylece işleyeyim: İlmeklere döşenip halılara düşen bu motif her şeyden evvel tehlikenin, korkunun, zehrin ve ölümün ürkütücü yakınlığını simgeler. Bilhassa mavi üzerine nakışlanması, dikkat tazeleyerek aynı öğüdün hafızaya nazıkçe işlenmesi içindir. Zehir kesesi ile tamamlanan titreşimleri algılamakta mahir vücudu kapkara bir zırhla kuşanmış akrep; kuraklığı, açlığı, susuzluğu tanır ve bu şartlara rağmen serinliğin öz suyunu bedeninde diri tutar. Kırış toprağı, nedensiz kavgayı, pusuda bekleyen tehlikeyi, çaresi olmayan dargınlığı, sabırlı düşmanı anlatan akrep motifini iplik iplik düğümleyen eller, göçüşü de yorumlamış olur. İplerin aileye öğrettiğı doğal hakikat: Her adımda usulca yanan taş fenerler misali tedbir, her adımda mayalanan aziz hayat, her adımda zihinde eriyen bir uyarıdır. Can pek tatlıdır vesselam, can en tatlıdır.

KUDRET AYŖE YILMAZ

Geçerken

Mayıs 2024 - Sayı: 44
ISSN: 2717-9990

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına

Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar Doymaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia Levent Abul

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet Bulut

Editör
Emin Gürdamur

Yayın Koordinatörleri
Selma Maşlak
Sümeyye Özgen
Zeynep Onar

Sosyal Medya
Asuman Aydın

Arşiv
Ali Duran Demircioğlu

Dijital Medya ve Arşiv
Şahin Bodur
Ömer Güçlü

Grafik Tasarım
Arketip Ajans

Kapak Resmi
Hacire Büküm Yılmaz

Kapak Sözü
Suavi Kemal Yazgıç

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel: 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92

Yazı, görüş ve önerileriniz için:
gecerkendergi@gmail.com

Abone İşlemleri
Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik
dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No
Döner Sermaye Daire Başkanlığı TC Ziraat Bankası,
Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Yayın Türü
Aylık, Yaygın, Süreli Yayın,
Geçerken (Türkçe)

Basım Tarihi
25.04.2024

Baskı
İHLAS GAZETECİLİK A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas Plaza No:11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
TEL: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Geçerken, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden hiçbir ortamda alıntı yapılamaz.

2 / İBRAHİM TÖKEL
PATİKALAR II

6 / GÜVEN ADIGÜZEL
KERTENKELE KASİDESİ

9 / MEHMET AYCI
KİTAP BİTİRME SEVİNCİ

10 / AYŞE ÜNÜVAR
ÖYLEYSE...

13 / RIDVAN TULUM
AYAKÜSTÜ SORULAR

14 / RUKİYE AYDOĞDU DEMİR
HOKKA VE KALEMLE BİR ÖMÜR: AHMED B. HANBEL

16 / ŞÜHEDA FEYAT
YARINA VE YÂRİNE

18 / HÜSEYİN AKIN
BÜYÜK NASİP

22 / SÜLEYMAN UNUTMAZ
MEVSİMİN İLK KARI

24 / HACİRE BÜKÜM YILMAZ
BİR YAZI BİR ÇİZİ

25 / SUAVİ KEMAL YAZGIÇ İLE SÖYLEŞİ
"ASIL OKUMAMIZ GEREKENLER BİR KEREDE BİTİRİLMİYEN
VE KAÇ DEFA OKUNURSA OKUNSUN BİTİRİLMEMEYEN
KİTAPLARDIR."

30 / ELMAS TUNÇ
DUYGU KAVANOZLARI

33 / HASİBE ÇERKO
ÜÇ TAVSİYE

34 / CANAN OLPAK KOÇ
BİR GÜNEŞE ZERRE OLABİLMEK

36 / AHMET MELİH KARAUĞUZ
HAYALLERE GİDEN YOLUN DOĞRU ADIMLARI

38 / FATMA ASİYE ŞENAT
SELAM SANA HAZİNE!

40 / KORAY ŞERBETÇİ
FATİH SULTAN MEHMET VE HOCASI MOLLA GÜRANİ

43 / VİLDAN KALOSHİ
BAŞKA SESLER: ACO SHOPOV

44 / SİDDİK YURTSEVER
AHMET YÜKSEL ÖZEMRE'Yİ OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

46 / MEHMET ÖNDER KARAKAŞ
İŞGALLE İŞTİGAL: LEMON TREE

48 / FATMANUR ÖZTÜRK
GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

İÇİNDEKİLER

Kendine Uzaktan Bakmak

Tek tek insanları olduğu gibi milletleri de tanımak zannedildiği kadar kolay değil. Bir de tabii insanın kendini tanınması sorunu var ki tarihin bize öğrettiği kadarıyla zor ve hayat boyunca bitmeyecek bir mücadele. O yüzden bütün büyük öğretilerde ve dinlerde kendini bilmekle ilgili buyruklar, tavsiyeler ve telkinler bulunmakta. Kolay gibi görünen bu kendini bilme, tanıma eyleminin ne kadar güç olduğuna ilişkin hiç şüphe yok. Bununla ilgili hemen her öğretilerde ne kadar çok hikâye, kıssa, öğreti var. Kadim Çin bilgeliğinden Hint öğretilerine, Hermetik gizemcilikten tasavvufi hikmete kadar hemen her öğretinin özünü bu kendini bilmek meselesi oluşturuyor.

Ancak benim burada üzerinde durmak istediğim, insanın mensup olduğu milleti tanımalarına ilişkin karşılaşılabilecek güçlükler. İnsanlar, kendini tanımaya ilişkin sorunları ve zorlukları, ait olduğu milleti tanıırken de yaşar mı? En azından bu benim için geçerli bir sorun oldu. Avrupa tarihine ve kültürüne ilişkin olağanüstü merakım vardı. Ancak bu merak bir kompleksten veya bölnlükten

kaynaklanmıyordu. Bu daha çok dünyanın egemen güçlerinin arka planında ne var, tarih nasıl işliyor gibi sorunlara ilişkin bir meraklı. Fakat anladım ki bu sonu gelmeyen bir uğraş. Avrupalıların veya herhangi büyük bir kültürün yarattığı düşünce ve incelikleri tanımanın ucu bucağı yok. Mensup olduğum kendi toplumuma gelince, kendi milletimi zaten tanımaya gerek yoktu, çünkü bu “kendi milletim”di işte. İçinde doğduğum, büyüdüğüm hemen her kıyı köşesine vâkıf olduğum bir kültür. Ancak kazın ayağının böyle olmadığını anlamam epey uzun sürdü. İnsan nasıl aynada görüldüğü gibi değilse milletler de öyle. Büyük filozof ve antropolog Claude Lévi-Strauss bir söyleşisinde kurucusu olduğu ve hayli karmaşık bir düşünce tarzı olan *yapısalcılık*’ı tanımlarken şu ifadeleri kullanıyor: “İnsan hayatı bırakın bir toplumu, 50 kişilik bir topluluğun bir saatini bile açıklamak için kısadır. Peki, o zaman ne yapacağız? Biz bir toplumu anlamaya ve açıklamaya çalışırken o toplumun diğer toplumlardan farkını bulmaya çalışacağız, yani toplumun yapılarını anlamaya çalışacağız.”

İnsanlar kendi toplumlarını anlamaktan hakikaten uzaktır. Norbert

Elias, o muazzam *Almanlar Üzerine İncelemeler* adlı kitabını neredeyse bu konuya ayırır. Elias, başka toplumları anlamanın ve sınıflandırmanın *görece* kolay olduğunu söyler. Tipik İngiliz deriz veya Fransızlar şöyledir deriz. Ancak kendi milletimiz söz konusu olduğunda bunu kolaylıkla yapamayız, der. “Bu, kendi ulusumuzun davranış biçimini (habitus) algılamak için kendimizden uzaklaşmakla ilgili özel bir çaba gerektir.” (Elias, s. 8) Buradaki sihirli kelime kendinden uzaklaşma, bir başka ifadeyle mesafedir. Kendimizle aramıza mesafe koydukça kendimizi, toplumumuzla araya mesafe koydukça toplumumuzu tanımaya başlarız. Bu da bizi başlığımıza götürür. Kendimize uzaktan bakmaya...

Türkler kimdir? İşe nereden başlamalı? Tarihte Türkler şunlardır, dilleri, giyimleri ve yemekleri şöyledir, demek bizi nereye götürür? Örneğin ünlü uygarlık tarihçisi Fernand Braudel, Türkler için medeniyet taşıyıcı millet, diyor. Neyi, nasıl taşımışız? Ne kadar taşımışız? Taşıyacağımız ve taşımayacağımız şeyleri seçerken hangi referansları kullanmışız? Bütün bunlar önemli sorulardır.

Eli yüzü düzgün bir tanımlama

yapmak da sorunları bitirmiyor. Bütün bunlar, içinde bulunduğumuz sıkıntıları açıklamaya yeterli midir? Bugün Türkler dünyanın birinci sınıf milletlerinden biri midir? Öyle ise hâlihazırda içinde bulunduğumuz sıkıntılar neyi işaret ediyor? Öyle değilse bu kadar derin bir tarihe, tecrübeye ve savaşçı yeteneklere, olağanüstü pragmatizmine rağmen niçin birinci sınıf bir millet olamamıştır?

Bu yakıcı sorulara elbette cevap vermek durumundayız. Bu soruları belli bir *mesafeden* bakarak yanıtlamak zorundayız. Kendini bilmek, kendi milletini bilmek, tarihte elimizin değdiği şeyleri yerli yerine koyabilmek, kendi milletimizin hayatını kurabilmek, kısacası kendimiz olmak için...

İlk Egemen Kent Gazze

Sosyal bilimlerde, iktisat ve şehirçilik tarihinde “kent devleti” denen bir kavram var. Şehir devletleri veya kent devletleri adı verilen şehirler; tarihte, ulus devletlerden veya imparatorluğun bir parçası olmaktan bağımsız, kendi içinde bir otonomiye sahip, kendi ticaretini ve yönetimini oluşturmuş önemli tarihî şehirler-

dir. Tarihin büyük akışı içinde son derece önemli bir yer tutan kent devletleri, büyük kırılmaların, coğrafi hareketlerin, ticaretin, sanatın gelişiminde kritik roller oynamışlardır.

Kent devletleri, bugünkü anlamıyla olmasa da kendi başlarına devlet olan dolayısıyla bağımsız ya da işlerin yürütülmesinde belli bir otonomiye sahip kentlerden oluşur. Bu yönüyle şehir devletlerine *egemen kentler* de denir. Dünyanın hemen her coğrafyasında, hem antikitede hem Orta ağ boyunca önemli kent devletleri var olagelmışlerdir. Modern dönemlere kadar ulaşan kent devletleri günümüzde artık son derece az olmakla beraber varlıklarını s rd rmekteler. Bugün

Hong Kong, Singapur gibi küçük coğrafyalar klasik kent devletlerine örnektir.

Ancak tarihte hakikaten iz bırakmış büyük şehir devletleri var; Venedik, Milano, Ceneviz, Hamburg, Floransa, Semerkant, Buhara kent devletlerinin en bilinen  rneklidir. Hatta  zellikle İtalyan şehir devletlerinin tarihsel kapitalizmin beşiği olduğu sık sık dile getirilir. Yine bu İtalyan şehir devletlerinin, özellikle Floransa'nın Rönesans'ı başlatan şehir olduğu bilinmektedir.

Meraklısı Geoffrey Parker'ın *Egemen Kentler* isimli önemli kitabına bakabilir. Bizi ilgilendiren Gazze'nin, söz konusu kent devletleri tarihinde

müstesna bir yeri olduğudur. Gazze şeridi denilen bu alan şimdi olduğu gibi tarihte de son derece önemli bir bölgedir. Parker'ın kitabına bakarsak aslen Arap olmayan ve Tuna boyundan gelen büyük savaşçılarından ve tüccarlardan oluşan Filistinliler, tarihin ilk şehir devleti olan Gazze'yi kurdular. Kitapta ifade aynen şöyledir: "Bu halklar (Filistinliler) sonunda Akdeniz'in doğu kıyılarında Tel Aviv'le Gazze arasında uzanan şerit boyunca yerleştiler. Bir süre sonra kentlerde yaşamaya başladılar ve temel siyasi örgütlenme biçimi olarak ayırt edilebilir kent devletleri kurduğu bilinen ilk insanlar oldular." (Parker, s. 26)

Bu bölgenin asıl sahipler madenci,

zanaatkâr ve tüccar bir millet olan Filistinliler olmuştur. Hatta bazen söz konusu bölgenin iç tarafında yaşayan köylü ve çiftçilik yapan Kenanlılar ile sık sık anlaşmazlıklar yaşamışlardır. Diğer taraftan Mısır ve Akdeniz uygarlıklarını bilen İsraililer bölge savaşlarına daha sonradan dâhil olmuşlardır. Önce Kenanlıları süren İsraililer daha sonra Filistinlilerle savaşmışlardır. Parker kitapta İsraililerin sonradan olaya dâhil olduğunu dile getirirken “Kutsal Kitap’ta (Tevrat) Filistinlilerden ve ordularından her zaman ‘ev sahibi’ olarak bahsedildiğini” söyler.

Batı dünyasının veya onların yerine vekâlet savaşları yapanların bir tavrı her zaman dikkat çekicidir. Bu milletler bir Doğu veya İslam memleketine saldırdığında oradaki medeniyeti, kültürü topyekûn ortadan kaldırmak isterler. Tarihe, sanata, fikre sadece kendileri sahip olmak arzusu ile yakından ilişkilidir bu tutum. Ya o ülkede hiçbir varlık ve eser bırakmazlar veya orayı yağmalarlar. Bu aslında kendinden önce bir eser yaratan kültür karşısında yaşanan aşâğılık kompleksinin ürünüdür. Irak işgalinde Bağdat ve tarihî Irak şehirleri yağmalandı ve yok edildi. Afganistan’da da aynı şeyi yaptılar, Hindistan’da, Latin Amerika’da da.

Şimdi Gazze’de yapılan farklı değil. Cami, kilise, tarihî eser, yol ve bina ne varsa yok edilmek istenmektedir. Ancak asıl maksat kendinden olmayanların (Filistinliler veya Araplar) ne yaptılarsa yok edilmesine ilişkindir. Gazze, Yahudi’nin gözünde bir toprak parçasından çok öte, orada kendinden önce yaratılmış bir uygarlığa, kültüre, sanata düşmanlıktır. Gazze olaylarına bir de bu gözden bakalım.

İsveç’ten Mısır’a Bir Tuhaf Müslüman Ressam: İvan Aguéli

Avrupa’da, Müslüman olan ve İslam entelektüel hayatına büyük katkıları olan nice önemli yazarlar, sanatkârlar var. Titus Burckhardt, Ilan Dal-las, René Guénon, Roger Garaudy, Frithjof Schuon bu isimlerden birkaçı sadece. Hepsinin ortak özelliği İslam tasavvufu ile irtibat kurmaları ve büyük tasavvuf geleneğinin içinde bir derviş misali hayat sürmeleridir. Hakikaten de büyük İslam geleneği içerisinde muazzam bir fikrî, ruhi derinlik mekanizmaları oluşturan tasavvuf düşüncesine, yerli-yabancı entelektüeller büyük saygı duymuşlar, bu geleneğe hayran olmuşlardır. Özellikle İbn Arabî’yi tanıyan ve düşünce sisteminden haberdar olan bir kimsenin üstada saygı duymaması mümkün değildir. Yukarıda ismini zikrettiğimiz düşünürlerin hepsinin ortak noktası da yine tasavvufi düşünce ve İbn Arabî veya ona nispet edilen geleneklerdir.

Aslen İsveçli bir ressam ve sanatkâr olan İvan Aguéli de bu kervanın öncülerinden, âdeta yol açıcılarından. XIX. yüzyıl sonlarında İsveç’te doğan bu ele avuca sığmaz, uslanmaz romantik adam, XX. yüzyıl başlarında Müslüman olur ve Abdulhadi el-Mağribî adını alır. Daha ziyade Paris ve Kahire’de yaşayan Aguéli resim sanatında haklı bir üne sahip olmuş, Paris’in bütün sefahat, sefalet ve krallığını yaşamış, resme ara vermiş, özellikle Mısır’dan, Hindistan’dan yazdıklarıyla Batı kapitalizmine ve emperyalizmine karşı durmuş, gazete çıkarmış, yer yer eylemlerde bulunmuş, bir ara eylemlerinden ötürü hapis yatmıştır. Uzun zaman Kahire’de gazete çıkarmış ve Batı kapita-

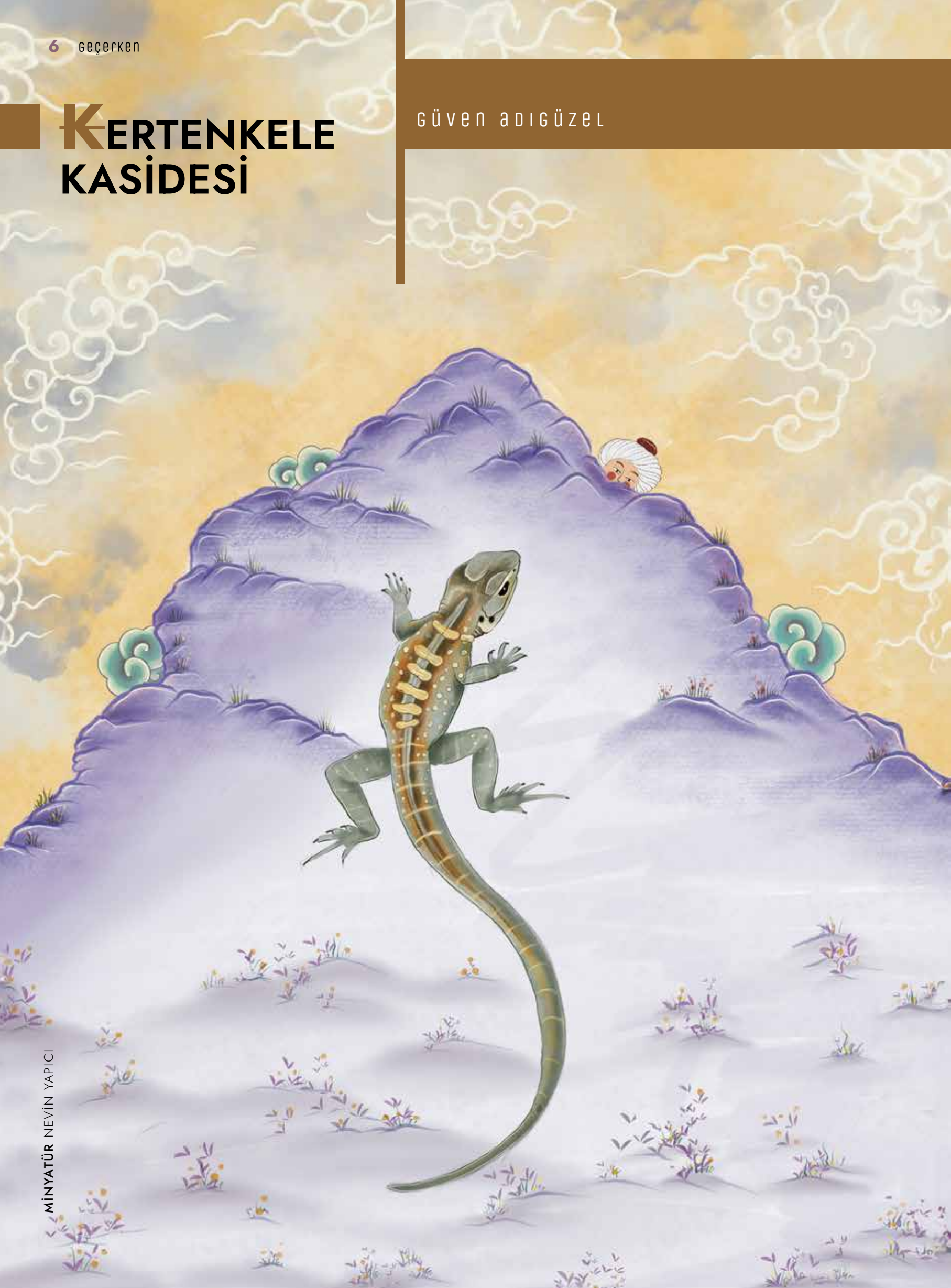
lizmine karşı önemli metinler kaleme almıştır. Bu bağlamda Kuzey Afrika Müslümanlığının kayda değer Batı karşıtı hareketlerin merkezi olduğunu da unutmamak gerekir. Özellikle İtalyan, Fransız ve İspanya sömürgeciliğine karşı Kuzey Afrika tasavvuf gelenekleri muazzam bir direniş göstermişlerdir. Tasavvuf menşei Senusi hareket bu konuda öncü olmuştur. Diğer taraftan yukarıda adlarını andığımız yazar ve entelektüeller de bu hareketlerle yakın irtibatta olmuşlar. Batı aklına ve geleneğine eleştirel bakışı bu tasavvufi hareketler içinden gerçekleştirmişlerdir. Özellikle René Guénon (Abdolvahit Yahya) bu konuda son derece yetkin bir entelektüel olarak temayüz etmiştir.

Yine İsveçli bir yazar olan Torbjörn Safve, bu ilginç ressam ve düşünür İvan Aguéli’nin romanını yazmış. Kendi de İsveçli bir Müslüman olan Safve son derece ilginç bir metinle karşılıyor bizi.

Oldukça hareketli bir hayatın sonunda İspanya Barcelona’da trajik bir tren kazasında vefat eden Aguéli ardından okunmaya değer bir hikâye bırakıyor. Ayrıca âdeta Avrupa düşüncesinden ve sanatından büyük İslam düşüncesine ve estetiğine yeni patikalar açıyor. Kendi başına İslam’ı öğrenen bu boyun eğmez kuzeyli adamın açtığı patikalar, XX. yüzyılda arkadaşı René Guénon başta olmak üzere birçok Avrupalı entelektüele yeni yollar ilham etmiş.

KERTENKELE KASİDESİ

GÜVEN ADIGÜZEL

Onun *timsah yavrusu* olduğuna hepimiz kalpten inanıyorduk. Evet, aksini iddia edecek kimse yoktu aramızda. Büyüyünce timsah olacak bu karizmatik hayvana, korkuyla karışık derin bir saygı da besliyorduk aslında. Çocukluk yıllarımızın pullu dikenli kahramanı, evet kertenkele. Namıdiğer timsah yavrusu. Mahallemizin yan sokağına dizilmiş o yosunlu kayaların arasından aniden fırlayabilirdi mesela, ışık hızıyla hareket ettiği için peşinden koşmanın bir faydası olmazdı. Nasılsa timsah olacak, ait olduğu nehirlerle gidecekti. Şimdi yakından bakmalıydık ona. Bir taşın üzerinde güneşlenirken görebileceğimiz, kuyruğunu öylece ortaya bırakıp gittiğine şahit olduğumuz, ele geçirmesi zor, uzaktan izlemesi heyecan verici, evet kertenkele. Yıllar sonra Federico García Lorca'nın, kertenkeleden "timsah damlası" diye bahsettiği bir şiirini okuduğumda, bu pullu sürünge hususunda kültürler arası ortak bir şifrede uzlaştığımızı fark etmiştim. Kertenkele dediğimizde, komodo ejderi ile süleymancık arasında neredeyse altı binden fazla türe

sahip dev bir sürünge ailesinden söz ediyoruz aslında. Yıllar sonra timsah değilse bile, karanın en korkutucu ejderinin bir kertenkele türü olduğunu öğrenince, çocukluğuma gülümsemiştim.

Çocuklukla çirkinliği çağrıştıran kertenkelenin, estetik bulunmayan dış görüntüsüyle dehşetli olduğu kadar gizemli bir havaya sahip olduğu söylenir. *Kertenkele Kral* lakaplı rockçı Jim Morrison'un "Kertenkele ve yılan, bilinçaltıyla ve kötücül güçlerle özdeşdir." cümlesi de buralarda dolaşır. Hatta bir dönemin diken saçlı punk-varoş alt kültürüne mensup gençleri, Amerika'daki Sonoran Çölü'nde yaşayan o meşhur kertenkele türünün adıyla sosyal medya literatürüne girmişti; *Arizona Kertenkelesi*. Sokak argosunda *çirkinlik* sembolü olarak kullanılsa da şairin "bir güzelin çirkinliydim / çirkinlerin en güzeli" dediği yerde bekler her seferinde kertenkele. Çirkin değil, halavidir. Kanatsız ejderha yavrusuna benzer varlığı; herkes evcil iguanası olsun ister mesela, ulu atalarını hatırlatır bize. Dikkatli bakıldığında

*kupkuru yolda gördüm
iyi kertenkeleyi
(o timsah damlasını)
düşünceli.
yeşil redingotuyla
bir şeytan papazının,
kolalı yakası ve
saygıdeğer tavrıyla,
andırıyor eski bir
üniversiteliyi.
gözleri başarısız
sanatçı gibi üzgün,
nasıl süzüyor silik
gün sonunu!
F. G. Lorca*

sırtında dinozor tozu ve yarım kalmış bir dragondur görebilene.

Yuvarlak gövdeli, ok dilli, uzun boyunlu, pullu kuyruklu, sert derili ve genelde dört ayaklı kertenkeleler, suda yüzen, çölde gezen, ağaçta tüneyen, bukelamun gibi tehlike anında renk değiştirme yeteneği bile olan türleriyle hayatta kalma dürtüsü güçlü, zor şartlara karşı dayanıklı, farklı habitatlarda yaşamaya uyumlu, her türlü yüzeyde hareket edebilen, savaşçı bir avcıdır. Dili kırbacı, tırnakları pençesi, dikene dönüşebilen pulları zırhıdır. Sefere hazırdır her daim. Kaygusuz Abdal bir şathiyesinde şöyle der; "Kertenkele derilmiş (toplanmış) / diler kırım geçmeğe."

Kuyruğunda Mağlubiyetin Bedeli

Kertenkele imgesinin dünyadaki farklı kültür havzalarına ait mitoloji ve efsanelerde ilişkilendirildiği semboller sıklıkla değişim, dönüşüm, dayanıklılık gibi kavramlar üzerinden karşılık bulur. Nietzsche'nin "Bir kertenkele parmağını yitirince,

yeniden çıkar parmağı; insanlarda böyle değildir.” sözüyle anlattığı yenilenme arzusu, kertenkele örneğiyle simgeleşir. Kertenkelenin bktğ kuyruğunu, etli kırılma düzlemi boyunca temiz bir şekilde ikiye bölerek savaş meydanında bıraktığını biliyoruz. Avcıyı şaşırtmak, tehlikeyi bertaraf etmek, kendini savunmak gibi amaçlarla hareket ederek bedeninin parçasını feda eden kertenkele, bedelini ödediği bir mağlubiyeti sırtında taşır.

Kertenkele, kuyruğunu ikiye bölerek bırakır. Acı verici bu tecrübe ona yenilenme arzusu olarak geri döner. Mağlubiyeti unuttur, yeni kuyruğuna kavuşur, hayata daha güçlü biçimde şevkle tutunur. Kertenkelenin kuyruğu aynı anda sağlam ve kırılğandır. Barış zamanı bedeniyle birleşik, güçlü, sağlam, savaş zamanında feda etmeye hazır, tetikte, kırılğandır. Kertenkelenin hayatta kalabilmesi için kuyruğunu hızla koparması gerekir, bu radikal değişiklikle hayatta kalabilen kertenkeleye baktığımızda, bazen en önemli uzvunu koparıp atma cesaretini göstermeden hayatta kalmanın imknsızlığı hakkında derin bir hikâye görürüz. Nietzsche’nin “insanlarda kolay değildir”inin karşılığı, insanın, kuyruğu olacak kadar benimsediğini *feda etmeye hazır* bir varlık olmadığ/olamayacağı üzerinedir. İrade göstermek yaşama cesaretini anlatan bir hâl ve insan, kendisiyle ilgili kararlarında hiç cecur değildir. Bazen hayattaki kuyruk temsilini -acı duymak pahasına- cesaretle koparıp atmak gerekir ki yenden doğuş gerçekleşsin. Yaşamak tam da koptuğu yerden başlayacaktır belki. Kertenkele bunu bilir.

Kertenkele, kertenkele!

İşpanyol kültüründeki yılan-kertenkele anlatıları, Tanrı’nın yılanı başkaldırdığı için cezalandırıp srndrdğ, kertenkeleyi ise dört ayak bahşedererek ödüllendirdiği efsanelerine dayanmaktadır. Kertenkelenin uyuyan bir adamı kuyruğuyla uyararak yaklaşan zehirli yılanı karşı ikaz etmesi gibi *kötü yılan-iyi kertenkele* karşıtlıklarıyla halk kültürüne yerleşen bu rivayetler, o günden beri iki sürüngenin asla uzlaşamayan ezeli düşmanlara dönüştüğüne dair hikâyeleri de besler. Federico Garca Lorca’nın, celladı olacak memleketlisi Ruiz Alonso’yu tren istasyonunda gördüğünde arkasından “Kertenkele, kertenkele!” diye bağırdığını anlatıyor yakın dostları. Lorca bir Endülüslü olarak, yılan gördüğünde -koruyucu dua niyetine- yılanın ezeli düşmanı kertenkelenin adını zikrederek onu yardıma çağırma detini yerine getirmişti aslında. Yaptığı buydu. Karşısında uğursuz bir yılan vardı. Kertenkele ağırma duasını etse de yılanlar kalbinden sokmuştu işte Lorca’yı. O kadar yılanı yetecek kadar kertenkele yoktu çünkü Granada’da.

Kertenkeleler doğanın kıdemli canlıları olarak 250 milyon yıldır bu dnyadalar. Nesli tükenen onlarca türü geride bırakarak hayatta kalmayı başarmaları mucize mi? Belki. Ama dinazorların ayaklarının altında dolaşırken bugün, sakince yemeğini bekleyen evcil hayvanlara dönüşmeleri de başka bir mucize. Dünya mitleri, kertenkele hakkında fazlasıyla kararsız. şifa ile kötülük, uğur ile ölüm, iyi talih ile kötü haber, şans-

sızlık ile bereket aynı anda kertenkele simgesine aittir. Soğukkanlı, rüya gören bu karizmatik avcı, zehirsiz, zararsız ve avları itibarıyla insanoğluna dosttur. Elbette o meşhur hadisin de kertenkele öldürmekten kasının, yüzlerce tre sahip sürüngen ailesinin içinde insana zarar veren, iri, benekli, *keler* adı verilen, çölde yaşayan zehirli bir türle ilgili olduğu ortadadır. Zararsız hayvanlara eziyet etmenin yasaklandığını ve elimizde terlikle tek vuruşta kertenkele avına çıkmanın anlam, bağlam ve merhametle bağdaşmayacağını hatırlayabiliriz.

Ne zaman bir sleymancık görsem çocukluğuma glmsirim. Kertenkele, kertenkele!

...

Biterken... Neşe Karaböcek’in muhteşem şarkısı *Kertenkele* alıyordu. Karaböcek’ten başka bir yorumcunun okuması neredeyse imkânsız olan, Mohammed Abdel Wahab bestesine yazılan Türkçe sözlerden mütevellit eser, arabesk müzik kllyatının en acayip ve en güzel şarkılarından biri.

KİTAP BİTİRME SEVİNCİ

MEHMET AYCI

Kitap okuma sevinci de kuşkusuz güzel sevinçlerden biridir lakin bir kitabı ön kapağından arka kapağına, künyesi, dipnotları, sonnotları dâhil okuyup son sayfasına okuma tarihini, hangi şehirde okunduğunu ve okuyanın adını -tabii burada fakirin adı- kurşun kalemle kaydedip okunan kitaplar rafına kaldırmak ayrı bir sevinçtir.

Başlığın hatırını gözetelim, yazar için yeni bir kitabın son cümlesini yazmak, yayınlanacak olsun olmasın “bitirilmiş” işler/yazılar için ayrılan dosyaya kaydetmek sevinciyle okuyucu için kitabı son sayfasına kadar okumak sevinci arasında nicelik olarak da nitelik olarak da fark vardır. İkisi de sevinç kaynağıdır ancak birbirine benzemez.

Bir kitabı sonuna kadar okuyup bitirmek sevinci ne kadar hoşsa bir kitabı muhtelif nedenlerle yarım bırakmak da o kadar hüznüldür;

başlanıp bitirilmeyen kitapların okurdaki duygu durumları ayrı bir yazı konusudur.

Kitap bitirme sevinci demişken bu sevinç birbirine benzer, yeknesak, her kitap için aynı tonda, aynı dozda, aynı hacim ve boyutta yaşadığımız bir sevinç değildir; kitabına göre rengi de kokusu da dokusu da değişir.

Bir solukta okunan bir şiir kitabının sevinci güneşli bir ilkbahar havasını ciğerine çekmek gibiyken; küçük puntolu, bol dipnotlu, ağır bir felsefe kitabını bitirmenin sevinci, uzun zaman labirentte kalıp da güneşe çıkmaya benzer.

Külliyatını okuduğunuz bir yazarın terekesinden çıkan yeni bir kitabı okumanın sevinci, tadını bildiğiniz ancak uzun zamandır yemediğiniz sadece sizin bildiğiniz bir tropikal meyvenin özlediğiniz tadıdır.

Anlamışsınızdır; iyi bir okurun bir şiir kitabını bitirmekten aldığı tatla, bir romanı, bir öykü kitabını, bir deneme kitabını, ne bileyim bir

masalı, bir anı kitabını, bir mektup derlemesini, bir anonim klasiği okuyup bitirmekten aldığı sevinç de nüanslarla birbirinden ayrılır.

Sözlük bitirmekle etnografi bitirmenin sevinci de heyecanı da birbirine benzemez.

Bazen okuduğunuz kitapta çok fazla tashihle karşılaşsınız, kurşun kalemle hataları düzelterek ilerler kendinizi musahhih okur hissedersiniz, esasında her iyi okur bir musahhihtir, kitabı bitirdiğinizde yaşadığınız sevinç kurşun kaleminiz de imla bilginiz de eşlik eder.

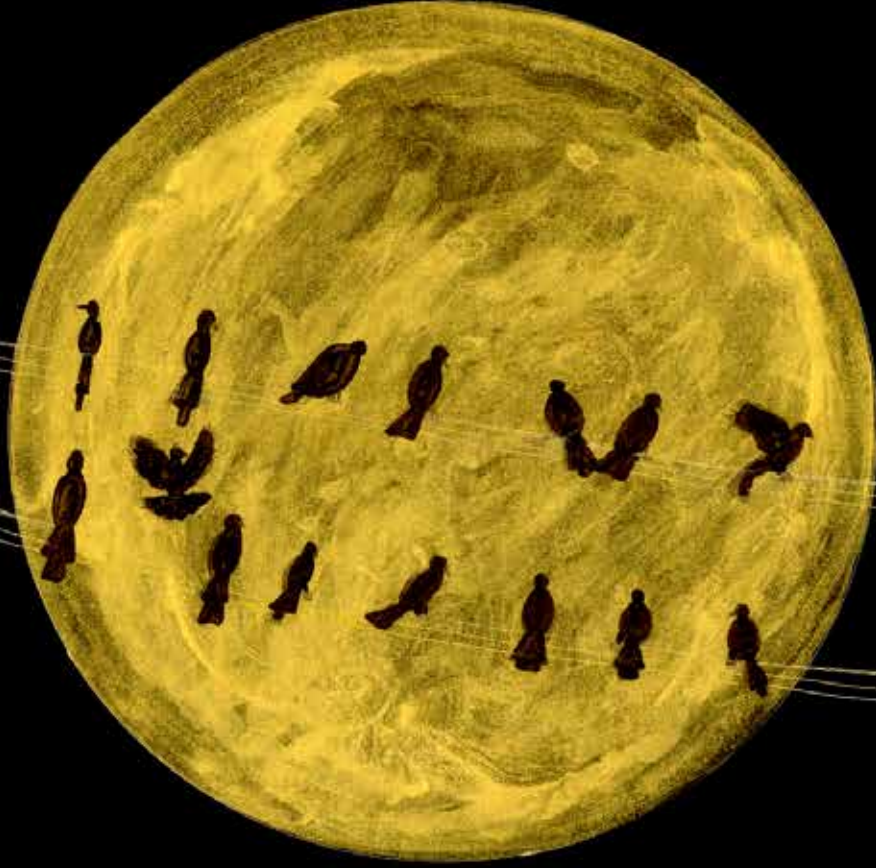
Bazen okuduğunuz kitap sizi sarmaz, sıkıcıdır, bir defa başlamışsınızdır, yarım bırakmaya gönlünüz razı olmaz, hem kitap üzülsün istemezsiniz, ya sabır çekerek, zorlanarak, defalarca araya başka kitaplardan bölümler alıp asıl okuduğunuz kitabı küstürerek binbir zahmetle kitabı bitirirsiniz; son sayfaya başta zikrettiğim kaydı düştükten sonra çektiğiniz “oh” başka hiçbir sevinç nidasıyla ifade edilemez.

Yarım bırakılan, başlanıp bitirilmeyen, yarı okunmuş kitaplar öbeğinde tamamının okunmasını bekleyen her kitap fakiri rahatsız eder; yerine göre rüyasına girip kendisini hatırlatır ve bitirilmesinde ısrarcı olur. Yarım okunan kitapların hüznü vardır; sevincin yarımı olmaz çünkü.

ÖYLEYSE...

ayşe ünüvar

İşittin mi o sesi?
 Bildiğimiz ama duymak istemediğimiz harflerle yazıldı zamana.
 Unuttuk!
 Ezber etmeyip içimize yazsaydık, unutmayacaktık...

Unutmak kolay geldi. Destur beklemedik. Zira destur da destur da kapatıp sakladığımız lügatlerin en derin sayfasında tozlanıyor şu an. An demişken; neler yazılmaz, neler silinmez onun içinden? İnsan indinde bir kaydı yok belki. Peki ya Tanrı indinde? Hikâyenin hikâyesi yazılırken susmayan, desturu hiçe sayan insan kendi kimliğinden çıkmalı epey zaman olmadı mı? Fark eder mi? Etmez mi? Eder aslında ama farkı arayan, soran, kalbiyle çağıran kaldı mı? Kaldık mı? Hep diğerinin yoluna çıkmak, onu hiçe saymak, onu değiştirmek, onu bulamak en şifasız kelimelere, içimize gelmiyor mu? Ruhumuza gül yağı sürmeyeli, onur elbisesi giymeyeli, susmanın edepten olduğunu unutamıy kaç zaman geçti bilinir mi? Hangi taşın koynunda, hangi toprağın alnında, hangi suyun hafızasında ne saklı, ne yazılı kim bilir Tanrı'dan başka? Bilmiş insan kendinden mesul değil diğeri kadar. Diğerinin derdi ile dertli bu zamanlarda. Bu dertlenme hâli de hiç insanca değil ama. Derde dert olabilme şifasızlığı ile düştüğümüz her yol, karanlık bir zamanın içine sürüklüyor hepimizi. Unutuyoruz önce. Bu unutmak ebedî sanki ve hatırlamak kelimesi kalıyor eski bir lügat içinde. Karanlık. Saklı. Ötede bir yerde. Varmak, bulmak, ummak haddimize mi? Zira ötelik de yok hafızamızda... Hep beri.

En beri. En yakın. En kolay. En basit. En... “En” lerin sardığı bu karanlık, bahara uyanan bir ağacın ilk çiçeğini verme hevesini bile fark etmeden geçip gitmemizi kolaylaştırıyor. Kara leyleğin ak leylekle bir olup uçuğu zamanları, ırmağın ak taşlara değdiğinde ruha dokunan sesini, baharın, yeniliğin, umudun ılık nefesini fark etmek! Kolay mı bunlar? Eskidendi bunlara kulak vermek, gönül vermek, ayırımında, ayırdında olmak! Şimdi “en” zamanlarındayız! En hızlı. En yüksek. En fazla. En parlak. En de “en”! Peki “en” olma hikâyesi ne zaman son bulacak? Bu garip, çizgisiz, ötesiz, huzursuz zamanın alnının çatına kimin eli değdiğinde hikâye yeniden başlayacak? Hikâye bu mu? İnsanın hikâyesi mi bu? Kendi yazdığı. Oynadığı. Oyuncak olduğu. Oyuncak ettiği... Bir el değse. Bir ıslık. Bir nefes. Bir umut. Bir inanma, içten, derin, duru ama... Değişirse her şey! Yine güzel olsa. Şifa verse! Neden? Neden olacak, insan tükendi kendi olamamaktan! Bu kimin suçu? Suçlu aramak da yine bu zamanın “en” koyu kelimelerle yazılıp altı derince çizilen bir değişmezi... Gelin bırakalım bunları. Kendimize gelelim. Kendinde olan şeylerdeki ayrıntıya kulak verelim. Taşın yaralamadıklarına. Rüzgârın unutmadıklarına. Tarihin not düşmediklerine. Suyun diriltmediklerine. Örümceğin

saklayıp/saklamadıklarına... Derin değil hafızamız. Unutmak en iyisi. Hatırlamak yaralar çünkü. Sorumluluk gerektirir. Taşı gediğine koymak, eveleyip gevelemeden söylemek düsturuna kapı aralar. Öyleyse! Öyleyse unut. Unutmak en güzeli. Duymamış gibi. Hem de hiç... Eleği mi var zamanın? Eleyip duracak mı kader? Ne yazıldıysa o işte! Unut ve devam et... Zamanın yaralayamadığı olmak suç mu? Yarasız beresiz daha verimli değil miyiz? Daha çok işe yaramıyor muyuz? İşe yaramak mı? “En” işe yarar olmak. En güzel. En hızlı. En faydalı. Pragmatik akıl bütün kapıları açtığında tez yol alır insan. Öyleyse? Öyleyse hızımızı kesecek şeylere kulak vermemek en doğrusu bu zamanda. Madde yolunda madde madde ilerlersek “en” çok istediğimiz yere geliriz. Zaten bizden istenen de o değil mi? Başarı. Yükseliş. Ben’ini yitirmiş ego. Ben’ini yitirmiş ego mu? Evet, tam da bu işte! Kendi ben’ini unutup fayda donu giyen zamane ben’i. Eskisi kadar ilkel değil. Etekleri tutuşmuş yeni ben! Kimselere sıra vermeyen. Burnu düşse almayan ama bunu ihtiyacı adına değil sırf “ben” olabilme adına yapan ben! İşte o ben hepimizi bir uçuruma sürüklüyor ve insan kişisini tüm lügatlerden silmek derdinde... Hafızamız çok eski ama unuttuk. Unutturdular demeye kalkma sakın! Suçu başkasına atmak

da bu çağın “en” kolay girdabı. Girdin baktın yol boş, yürü git. Anlık sıyrıldın tüm çıkmazların içinden. Ya sonrası? Sonrasını düşünme! Anı yaşa! Pragmatik aklın istediğı bu. Zamana göre işimize gelir olan da bu. Eee, öyleyse? Öyleyse niye düşünüyorsun? Acıktığında bile ayaküstü şeyler tüketen zaman, senden derin olmanı istemiyor zaten. Üç günlük ömrünü derin sulara boğulma tehlikesi atlatarak heba etme. Akıllı insan işi değıl zaten bu. Aklını kullan işin içinden çık. Ört üzerini kara bir toprakla. Dalla. Yaprakla bastır sonra. Ölü gömer gibi. Gibisi fazla, sen “aklet” kelimesini gömdün gitti toprağı. Gün yüzü görmeyecek artık o! Görmesin varsın. Üç günlük ömre reva mı bu derinlik? Öyle ekmek arası, hamburgervari bir hız, haz, gaz, yürü git işte, neyin nesini sorup arayacaksın. Bırak. Aramak senin işin değıl. Sormak da. Bilmek de... Ye. İç. Başkasına ne gerek var? Suyun sırrı mesela. Ömrün bereketi. Umudun şifası. Selamın emniğı. Duanın kucaklaması. Köpeğın gözle-
rindeki sır! Kıtırmırın sırrı... Sana ne bunlardan? Derinlik ter gerektirir. Terlemek zaman. Senin zamanın yok bunlara. Burası üç günlük. Tam da öyle. Üç günlük! Senin indinde üç gün üç saat belki. Derinliğın indinde üç gün üç asır belki... Nereden bileceksin, sen gibi ben’ini yitirmiş bir ego’yla sormak değıl niyetim. Henüz o kadar kendimi yitirmedim. Akan suyun pislik tutmayacağı kazındı lüğatime ve unutmadım. Unutmak istemedim. İnsan bir

bayrak gibi dikilmeli zamanın hikâyesinin böyle dumanlı yazıldığı katmanlara ve avazı çıktığı kadar bağırması belki. Avazımız çıktığı kadar dikilmeli ve düşünmeli. Öyle çok derin de değıl ha! Yavaş yavaş. Sığ bir kıydan denize girer gibi. Ummanlara dalmak ne haddine ama ayağı suya bir değıdi mi! O lezzet var ya o lezzet! Dünyaya rağmen dünyasızlığıın lezzeti. Cennetten bir yüz görmüş gibi çarpar insanı. Tazeler hafızanı. Kalubeladan kalma sırlar suya karışır, en tuzlusundan, en şifalı, en huzurlusundan... İşte orası kaybettiğın ben’i bulabileceğın yerdir. Bulacağın demiyorum ha! Zinhar aklından çıkar bunu. Bulmak ter ister ter. Hem de kendi emeğınle işleyeceğın. Emek mi? Hangi mağara saklı hangi lüğatin içinde kaldı ki şimdi bu kelime? Git ara onu. Üşengeçlik etme sakın. Ne geldiyse başımıza üşengeçlikten geldi zaten. Eski hafızamızın kaybolmuş kelimelerini bulmak sana yazıldı belki! Belki diyorum. Sanki diyorum. Bulabileceğın diyorum, dikkat edersen! Çünkü hadsizliğı kabul eden bir lüğat bulunamadı da! Hadsizlik insan hafızasına kazındı. Hem de en unutulmaz en kolay kelime olarak... Öyleyse haddini bilerek işe başlamak ter dökmenin en anlamlı adımı olsun... Adımla. Ter dök. İnan. Belki de sana, bana, ona, ötekine, berikine... yazıldı tarihin tozlu sayfalarına kaldırılan en güzel kelimeleri bulup çıkarmak.

...

İşittin mi o sesi?

Bildiğımız ama duymak istemediğimiz harflerle yazıldı zamana.

Unuttuk!

Ezber etmeyip içimize yazsaydık, unutmayacaktık...

...

Unutmadık!..

İşimize geldi unutmak.

Unutmuş gibi yapıp işe koyulmak.

İşin kolayına, hazlına, hızlına, “en”i ne koşmak. Kavuşmak. Sarılmak...

Zaman bunu böyle istedi bizden!

Öyleyse?

Öyleyse, sen zamana uyma.

Hatırla.

En karanlık zamanlara saklı kelimelerin kapısı bir ağla örülmüştür. Bir örümcek bekler onu ve inanır, tek bir insan kaldığına.

O sen ol...

Öyleyse!

Öyleyse!

Şifa ol unutulana. Hatırlat, kendince, insanca...

1 “Ömür dediğin...” diye başlayan cümleyi nasıl tamamlarsınız?

Gelip geçmekten başka bir şey bilmez ya da tarafların birbirinden gizlediği bir antlaşma.

2 Hayatınızda olmazsa olmaz dediğiniz üç şey...

Sevdiğim birkaç kişi, düzenli borçlanmak ve her ne yapıyorsam onun hakkını vermek. Belki de şiir.

3 Bir koku var sizi çocukluğunuza götüren, o koku nedir?

Köyde, küçükken her çarşı günü (pazar), Kastamonu’da, Devrekani’de dedemle birlikte gittiğim Kardeşler Lokantası’ndaki musakkanın kokusu. Ya da o pazar yerinin kendine has kokusu.

4 Şimdiki mesleğinizi yapmasaydınız ne yapmak isterdiniz?

Yayıncılık sektöründe bulunmasaydım... Bilmiyorum ama bir aile geleneği olarak, duvar ya da demir ustası. Çok iyi ihtimalle, Da Poet-Beat’lerine acayip bir albüm kaydetmiş bir rapçi.

5 O kitabın/öykünün kahramanı sizi neden çok etkiledi?

Ayfer Tunç, *Aziz Bey Hadisesi*. Aziz Bey... Çünkü nereye sürükleneceğimizi hiçbir şekilde kestiremeyeceğimizi en iyi bilen kişilerden biri ya da anlayan.

6 Hayatınızda “bu benim kırılma noktam” diyebileceğiniz bir ânınız?

Furkan abiye (Çalışkan) on dokuz yaşındayken gönderdiğim o şiir denemeleri. Ve üniversitenin ilk senesi o kızı görmem. Son olarak Ergin Günçe ve Turgut Uyar şiirlerini gördüğüm ilk an.

7 Mevsimlerden hangisi?

Sonbahar... Her nedense bir şeylerin yaklaştığını söylüyor gibi.

8 Tarihte bir olaya şahitlik etme imkânınız olsa hangi olayı seçerdiniz?

Çok var ve sayısız; anlar, olaylar, kişiler, savaşlar... Ama sanırım Plevne Muharebesi... O muazzam savunmanın yanında yer almak isterdim.

9 Cevabını çok merak ettiğiniz bir soru...

Otranto Seferi başarılı olsaydı ne olurdu?

10 Hayatta rafa kaldırdıklarınız?

“Sen bizim kardeşimizsin, biz yol arkadaşınız.” cümlesini rafa kaldırdım. Çünkü bu cümle çok iktisadi.

11 Ruhunuzda iz bırakan biri?

Buzzati, Kemal Tahir, Yunus Emre ve İsmet Özel.

12 En sevmediğiniz özelliğiniz?

Birdenbire parlamak, sinirlenmek.

13 Ruhunuz nereli?

Başarabilseydim Gazzeli olsun isterdim.

14 Gözünüzü kapattığınızda duyduğunuz/duymak istediğiniz o ses?

Serkeş bir yaşantı sürerken bir sabah vakti Süleymaniye’den okunan o ezan sesi. Ben hiç öyle kendime gelmemiştim. Her sıkıştığım da, dara düştüğümde duyarım hâlâ.

15 Geçerken gördükleriniz...

Çoğu, geçerken görmüş olarak kalsın istediğim şeyler.

16 Bir notunuz var mı?

Bütün notlar unutulur. Unutulmaz mı?

**AYAKÜSTÜ
SORULAR?**

HOKKA VE KALEMLE BİR ÖMÜR: AHMED B. HANBEL

Ayakları yıllar sonra onu yine buraya getirmişti; Bağdat'a, doğduğu şehre... İslam'ın başkenti, Medinetüsselam'a... Ürkek bir yetim olarak çıktığı yollar burada nihayet bulmuş ve o, doğduğu topraklara bu defa vakur bir âlim olarak dönüş yapmıştı. Çöl ve yol hakikaten iyi bir mürebbiyeydi. Asla kanamayacağını bile bile, muazzam bir susuzlukla ilme talip olmak... Hiç tanımadığı insanlarla aylarca aynı kervanın yolcusu olup açlık, yokluk, tekinsizlik içerisinde ufku kovalamak, çoğu zaman can güvenliğinden yoksun, endişe içerisinde sabahlamak... Zamanla tüm bunlara karşı koyabilecek çelik gibi bir iradeye sahip olup azimle, kararlılıkla yeni şehirlerin kapısını aralamak... Çünkü hadis talebesi olmak her şeyi göze alarak ve herkesi ardında bırakarak yola çıkmayı daha doğrusu yolda olmayı gerektirir. Yolda tamamlar eksik yanlarını ilim talibi, fazlalıklarından yolda arınır. Bir zaman sonra yatağına sığmayan nehir taşar, tohum saçan eller bu defa hasat toplamak için halkalar kurmaya başlar. Ay'ın etrafındaki nazlı haleye benzeyen halkalar... Peki, nedir amacı bu talebelerin, bunca sıkıntı ne içindir? Tüm bunlar, Peygamber'i gören bir gözü görebilmek, onun ağzından "kalennebiyyü sallallahu aleyhi ve sellem" ile başlayan bir sözü işitebilmek içindir. Tüm bunlar, meşhur bir muhaddisin ders halkasına dâhil olup "kalennebiyyü" ile başlayan bir sözü defterine ince bir hatla yazabilmek içindir. Çünkü hadis talebesi için ince yazmaktır marifet; yoksa onca malzeme beldeden beldeye develerin üzerinde nasıl taşınabilir? Gözü kara bu hadis talebelerini diyar diyar gezdiren sebepler-

den diğeri, bir hadis hafızıyla bizzat görüşüp bazen ölmeden önce ona yetişip ondan sadece bir hadis semâ etmek (işitmek) veya bir hadisin rivayet iznini (icazet) alabilmektir. Ya da kendi nüshasıyla hocasının nüshasını karşılaştırıp mukabele etmek suretiyle Peygamber'inin sözünü en doğru şekilde elde edebilmektir. Mevzu bir söz etrafında döner bir hadis talebesi için her zaman, mühim olan o sözün satırda veya sadırda muhafazası, nesillere intikali ve böylelikle zincirin kıyamete kadar varlığını devam ettirmesidir.

İşte Ahmed b. Hanbel de büyük rihlesini (ilim yolculuğu) tamamlayıp rüya şehir Bağdat'ın ana kapılarının birinden gözde bir muhaddis olarak girmeden önce Kufe'ye, sonra dört kez Basra'ya, Mekke, Medine, Dimaşk, Halep ve Cezire'ye seyahatler yaptı. İkisi yaya olarak beş kez hacca gitti. Maksudı Hicaz âlimleriyle görüşüp onların halkalarına dâhil olmaktı. En uzun ve zor olan yolculuğu ise yeterli parası olmadığı için kervandaki develerin bakıcılığını yapmak suretiyle gerçekleştirdiği Yemen seyahati idi. Buradaki gayesi de meşhur muhaddis Abdürrezzak b. Hemmam'dan hadis dinlemektir. Arkadaşlarıyla Rey şehrine gidip Cerir b. Abdülhamid'den hadis almasına ise yine maddi sıkıntıları engel oldu. Asla kimseden yardım kabul etmeyen bu çalışkan ve mağrur talebe, yolculuklarını sadece kendi çabasıyla devam ettirdi. 700 bin rivayet içerisinden 30 binini seçerek meydana getirdiği meşhur eseri *Müsned*'i için ilim dünyasını iki kez dolaştı. Kendisine bu ilim serüveninin ne zamana kadar devam edeceği sorulduğunda ise "Hokka ve kalem ile kabre

kadar!" cevabını veriyordu. Muhaddislerin ellerindeki hokkalar için "İslam'ın kandilleri" diyordu Ahmed b. Hanbel. Ve ömürlerini ellerindeki kandillerle yeryüzünde karanlık hiçbir yer kalmayınca dek aydınlatmaya adanmıştı muhaddisler.

Her hâlini örnek aldığı Peygamber'inin kırkında tebliğe başlamasına benzer şekilde kırk yaşında başladı Ahmed b. Hanbel hadis nakletmeye. Talebeleri arasında devrin ileri gelenleri, meşhur muhaddis, fakih ve zahidler hatta kendi şeyhleri de vardı. Sadece engin ilmine değil güzel ahlakı, zühd ve takvasına da gösterilen teveccühle Mansur Camii'ne sığmayan halkası Bağdat sokaklarına taşardı. Bir hadis olurdu bazen naklettiği bazen bir ayetin tefsiri. Kendisine sorulan bir fıkıh veya akaid sorusuna cevap olurdu bazen naklettikleri. Vaaz ü nasihatleri ve vecizeleri ise az sözle çok şey anlatırdı ilim taliplerine. Bazen sadece susar ve bir âlimin, ciddiyet ve vakarı ile ne kadar çok şey anlatabileceğini gösterirdi etrafındakilere.

Ahmed b. Hanbel'in sessizliği onurlu bir direnişe dönüştü bir zaman sonra. Bir gün geldi sustu (ruldu) büyük imam; mescitler sustu, halkalar sustu. Nakledemez oldu rivayetlerini talebelerine. Göz hapsine alındı, cuma namazları için bile evinden çıkması yasaklandı. Zincirlere vuruldu, kırbaçların gölgesi altında yaşamaya mahkûm edildi uzunca bir süre. Kendilerine tabi olmasını isteyen halifelerin istediklerini söylemedikçe şiddeti arttı eziyetlerin. Zindanlara atıldı, baskılar, sorgular, türlü işkenceler peşini bırakmadı. Tam üç halife devrinde, on dört

sene boyunca devam etti zulüm. İki kelime söylese kurtulacaktı oysa iki kelimeydi duymak istedikleri halifelerin. Ancak o, sükûnetini muhafaza etti ve zulüm sadece heybetini arttırdı büyük âlimin.

Sular durulduğunda yalnızca büyük bir âlim değil aynı zamanda bir kahramandı insanların gözünde. Ancak o, kendi dünyasında doğrularıyla o kadar baş başaydı ki insanların övgüleri de yergileri de onun için bir anlam ifade etmiyordu. Bir şeye sahip olmak veya kaybetmekle değerlenen bir hayat değildi onun sahip olduğu. Bu dünyaya ait değilmiş gibi dünyanın baştan çıkarıcı her hâline, şan ve şöhretine, halifelerin iadeitibar tekliflerine, bağış ve ihsanlarına asla tamah etmiyordu. Başka âlimlerin geri çevirmekte zorlandıkları cazip tekliflerin hiçbirine iltifat göstermedi. Bu yüzden değerli bir yalnızlık ve kırgınlıklar yaşadı son demlerinde. Allah'tan başka kimseye muhtaç olmadığını her hâliyle belli eden Ahmed b. Hanbel, ahir ömrünü eski bir hasır ve birkaç parça çanak çömlektan başka eşyası bulunmayan evinde geçirdi. Hem yaşadığı sıkıntılar hem de ibadete olan düşkünlüğü ile zayıflamış, esmer ve güzel yüzü incelmışti. Ama her çizgisinde Allah ve Resûl'ünün razı olacağı şekilde yaşamış bir kulun huzurunu okumak mümkündü. Herkesten ve her şeyden uzak, hafızasında özenle muhafaza ettiği binlerce Peygamber sözü ile çok sevdiği Peygamber'ine yakın olarak kapattı gözlerini. Ve ona olan yakınlığını pekiştirmek istercesine iki gözü ve diline koyulmasını vasiyet ettiği Peygamber'inin saç telleri ile uğurlandı son seyahatine.

YARINA VE YÂRİNE

ŞÜHEDA FEYAT

**Yol biraz da cevapsız sorulardır
ve zaten her soruya cevap bulmak
gerekmez. ”**

Yola çıkarken yol mu yolcu mu ön planda olur? Harita nerede? Ne giymeli? Issız bir adaya düşersen yanıma ne alırdım? Hay Bin Yakzan, Cuma... Ne çok soru var aklımda. Yol biraz da cevapsız sorulardır ve zaten her soruya cevap bulmak gerekmez.

Yol demişken, bu yazının yolunu da anlatmak icap eder şimdi. Bu yazıyı yazarken ne Balzac'ın mumu vardı masada ne yüzüm yeşile boyalıydı Eliot misali ne de Agatha Christie gibi -ki diğerleri belki ama bunu asla yapamazdım- banyoda elma yiyordum. Yazının yolculuğu; nevi şahsına münhasır, incinenler babında, hüznünlüler durağında, şehrin tenhalarında, ruhumun mahrem köşelerinde, yalnızlığımın koynunda, sarı masa lambamla, kulağımda en sevdiğim şiirle, şehirler arası yolculuklarda ama en çok da annemin yanında başladı.

Yollar insanı yolar da yorar da. Yolumak da zor, yorulmak da; eyvallah, lakin yolda olmak buna razı olmak değil midir? Şüphesi olan varsa çıksın. Ne yolunan ne de yorulan, yoldan şikâyet eder. Yolsun, olsun, demek yolun adabında var.

Tin olmak kolay değil. Yol bunu fark etmişse bir bildiği var. Meseleyi anlamak için yaşamak lazım, yol aldı biraz. Yoldaydım. Geldim. Yetiştim. Yollar uzundu ama ben ayağımı sevmedim. Dikenleri bal, dalları taşı eyledim bastım, kanadım, ağladım ama geldim buradayım. Yeni yollar için paçaları sıvadım ve dere hiç ama hiç mesele değil!

Yol, tek hece ama en uzun. Yol, sarı sıcak tarlalar arasından sırtındakilerle, aklındakilerle, kalbindekilerle menzil uzak mı yakın mı telaşına kapılmadan; yağmura, kara kışa, gözyaşına, kalp ağrısına aldırmadan yürümektir, yürümek. Sen tekerleklerin üzerindesindir ama yolu gitmekten takatin kesilmiştir. Ne tuhaftır ki ayaklarına kara sular inmiş, ağzın çöl olmuş, tenin Bilal-i Habeşi'yi andırmış, terin toprağı delmiş, habitata karışmış. Yolun zor, çetin, zahmetli, meşakkatli olduğunu bildiğin hâlde yola gayretle, aşkla çıkmışsın. Çünkü bilmişsin hamuruna, kimyana işlemiş: “Aşk ile koşan yorulmaz.” Yol sergüzeştinde yepyeni dünyalarla karşılaşmışsın. O dünya değil midir ki cennetten aşagısı? İnsanın indirildiği yer. Cennete

gitmek için değil mi tüm yollar? Tüm varışlar seherden sefere, cennete gitmeye takat getirmek değil midir? Artık yoldasın, sefere niyet ettin ve artık tahammülü seferde öğrenmişsindir. Çünkü tahtası, silgisi, kalemi olmayan bir öğretmendir yol. Notu, edindiklerini amel etmen; karnesi menzil; kanaat notu, bilgine yaraşır davranmandır. Tüm parçaları birleştirmen tali yollardan geçip ana yola bağlanmana bağlı. Zira yol, parçada bütünü görmektir.

Yoldur yürünür. Yollar hep ikbale gitmez ki. Bu yüzden dememiş mi zaten Yahya Kemal Beyatlı, “Kökü mazide olan bir atiyim.” diye. Geçmişe gitmen gerek ileriye görebilmen için. Geçmişe girmen gerek ileriden çıkman için. Millî üşengeçlik deriz asfaltın yanındaki patıkaya, işte bu da öyle, bu da tam öyle. Artık geçmiş, geleceğe tali olan yoldur, yıl da iki bin yirmi dört artık. Yollar beni Galip'e götürdü. Aynı yoldan geçtik. Yılı farklı ama taşı aynı yoldan. O da çok sert yollardan geçmiş ki şu nahif, zarif, hüzne gark olmuş, beyit dökülivermiş dilinden: “Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenâre düştü / Dayanır mı şişedir bu reh-i

seng-sâre düşdü". Yaşasaydı eğer en yakın arkadaşı ben olurum Şeyh Galip'in. Bu beyit ve aldığım yol şahidim olsun.

Yol kimi zaman kapağına aldanıp satın aldığımız portakal, çilek, elma kokulu, cafaflı, ultra süslü, bayağı süslü kitaplara benzer. İlerledikçe neden buradayım dediğin bir hâl alır. Ama bazen de yol tam da gerçek bir kitaba benzer. Kitap ilerler ve her bir sayfa bir yol taşı, bir durak, bir vasıta, bir istasyon olur. Ya gelecek güzel haber bir diğer sayfadaysa? Ya beklediğin gelecek sayfadaysa? Ya aradığın tam da o sayfadaysa? Ya işte bu dediğin, sevinçten ağladığın, bu yazarı görsem boynuna sarılacağım beni bu kadar iyi tanıyan biri var mıymış dediğin, ah be işte tam ben dediğin ya diğer sayfadaysa? Kapatma kitabı devam et. Devam et çünkü yol, yolda anlaşılır.

Laf lafı açar, yol yolu. Yol ki çıka düze ama geçmesin imtihandan, zordan, çılgılık ve haykırıştan. Yol ki çıkmasın kaybetmeden çekilen acılara; anneni kaybetmeden, sevdiğini yitirmeden, göğsünde beliren acıyı, gözlerini dolduran feryadı bilmeden. Açılan yollar bazen sisli olur. Görmediğin yollardan geçme. Pek uğranmaz o sokaklara ama ölmeden önce geçmemiz gereken yollar var. Yaz bunu da geçilmesi gereken sokaklar listene. Tüm yolları ölümünden bir fonla yürüyeceksin ve bunu unutmamak için bazen yola çıkacaksın bazen de yoldan. Yola çıkmadan yolu anlayamazsın, çünkü namazsız ezan ve ezansız bir namaz arasında esas yoldasın. Emr-i Hak bu ve bunu

yola çıkmadan anlayamazsın. Yola çıkıp şöyle bir tepesine kurulmalısın hayatın. Bankları da sokak ışıkları da seccaden de kapital ve de modernizmden uzak senden, sana ait, samimi ve içten olsun. Uzun uzun, telaşsız ve de sükûnetle yoluna, gidişatına, geldiğin yere, gittiğin yere, sağındakilere, solundakilere, elindekilere, dilindekilere, kalbindekilere, olana, olmayana uzun uzun bak, tefekkür et ki Furkan budur.

İkna edilmişlerle yola çıkılmaz, demişler. Hep buna inanmış, doğru olan bu diye büyümüş, acı çeksen de asla yanına azık olarak ikna edilmiş almamış olan sendin. Sendin acı çekerek öğrenip düşmekten dizlerine pansuman yapa yapa yol yürüten, sırtındaki dost hançerlerini ellerinle çıkarıp yarana kantaron süren. Ama asla aklında olmasına, şeytanın dürtmesine, nefsinin işlerine rağmen çelme takmayı tercih etmeyen o iyi yine sendin. Ama bir kere kalbini ikna etmeye ihtiyacı oluyor insanın bazen. İkna edilmiş olmak istiyor o yolda. Ama yolda dökülenlere razı olmak pamuk şekeri suya koymak gibi değil midir? Vazgeçen yine sen oldun bu fikirden. Kendini, aldığın yola vefanı ortaya koydun, çünkü vefa yalnızca bir semt adı değildir. Yolda öğrendin çünkü yol eğitir. Yoldasın ve yongan hazır. Hazır ettin yola çıkmadan. Ceplerin dolu. Boşaldıysa da sen sorumlu değilsin bundan. Hattata söyle, atmasınlar yonganı. Hattat bıçağı gibi keskin, kalem yongası kadar dolambaçlı, kâğıt kadar durgun ama mürekkep kadar renkliydi yollarımız. Geçmek için ne durağanlığı seçeriz ne de hızı arzularız. Yol yolda şekillenir.

Malum meselde ne diyordu: "Kervan yolda düzülür."

Yoldasın ve acın temaşa ettiğin her şeyin ama her şeyin açısından daha büyük. Hiçbir aç, acını bastırır veya ölçer cinsten bir hacme, kütleye, ebata, boyuta yani her ne deniyorsa işte ona sahip değil. Zaman iyi gelir demeyeceğim, çünkü iyi gelen zaman değil dinginlik ve durağanlıktır. Acının üstünün beş karış tozla kaplanmasıdır iyileştiren. Uzun bir süre grileşmesidir iyi gelen. Eğer samimiyet ve iyileşme niyetiyle bir bahar temizliği yapacaksın sıra kolları ve tek seferde bitir şu işi. Yok, eğer başladığın işten yorulup yarıda keseceksen boşa yerinden oynatma açları karışmış acıları. Çünkü ne yüz seksendi ne de köşeleri vardı. Tam tamına üç yüz altmış beş ve de köşesizdi artık her şey. Yolda iyileşmek hastalıkla birlikte enjekte edilir vücuda. Ne demiş şair: "Derdim bana derman imiş bilmedim." Biz bilelim artık. En azından niyet edelim. Amelin niyete göre olduğunu söyledik durduk. Artık iddiamızı ispat etme vaktidir. Kabul ettim, niyet ettim, denedim durdum, her şeye rağmen yoldayım Rabbim ve biliyoruz ki sen yolların da Rabbin. Yollar türlü türlü, ahraz kimi gün de. Belki de hep. Duyabilene, anlayabilene çığırtkan siyah, bağır-gan çakıl. Ne patikalar sevimli ne millî üşengeçlikler yol kenarı.

Bir yoldu bu, tarfetül'-ayn misaliydi, yüründü, alındı, katedildi, yeşertti, büyüttü ve hep devam etti. O zaman diyoruz ki şaire selam durarak: "Yol O'nun, varlık O'nun gerisi hep angarya." Vesselam.

BÜYÜK NASİP

Doğum servisinin önü mahalle gibiydi. Gecenin sabaha yakın bu saatte yedi sülale koridorda toplanmış sevinçli haberi bekliyorlardı. Vahap ile Şirin'in doğacak ilk çocuklarıydı bu. Uzun süre çocukları olmamış, çalmadık kapı bırakmamışlar ve tam ümidi kesmişken Allah onlara otuzlu yaşların ortalarında göz aydınlığı bir çocuk bahşetmişti. Hastane görevlileri kaç kez koridoru işgal etmemeleri konusunda ikaz etse de kalabalık milim geri gitmemiş sabaha dek bu dirençlerini sürdürmüşlerdi. Kadınlar kendi aralarında doğacak çocuğun erkek mi kız mı olduğunu, doğumun normal mi yoksa sezaryenle mi gerçekleştiğini birbirlerine sorup duruyorlardı. Hâlbuki anne baba hamilelik devam ederken ultrasondan çocuğun cinsiyetinin kız olduğunu çoktan öğrenmişlerdi bile. Çok geçmeden koridorda biriken kalabalığa doğumun normal ve çocuğun cinsiyetinin kız olduğu bilgisi ulaştı. Bu kez çocuğun kaç kilo doğduğu, gülbüz olup olmadığı konuşulmaya başlandı. Hala sına çektiğini, teyzesini andırdığını, annesinin de doğduğunda dört buçuk kilo olduğunu söyleyenler oldu.

İsminin Biçem olduğunu söyleyen kız, kapı önünde dikilen ve muhtemelen yakını olan atkılı kadının pardösüsünden çekiştirerek: "Dilpare teyze şimdi ben doğan bebeğin nesi oldum?" diye sordu. Kadın küçük kızın saçlarını okşayarak: "Biçem ciğim kuzen oldun, sen bebeğin ku-

zenisin artık." Küçük kız pek hoşnut olmamış gibi bir kere daha sordu: "İyi de o benim neyim oldu?" O da senin kuzenin, diye cevap verdi kadın.

Doğum servisi koridorunu terk ederken bebeğin baba tarafından yakını iki adam kendi aralarında konuşuyorlardı. Sessizlik içerisinde ağzını bıçak açmayan adama yanındaki adam teselli eder gibi kollarını ikide bir havaya kaldırarak şöyle diyordu: "Kız da Allah'ın yarattığıdır. Allah'tan gelene razı olacağız Köksal Bey! Sana bu Köksal ismini dünyaya kök sal diye haşa Allah mı verdi ki şu ana kadar dünyaya kök salmadığın için senden hesap sormaya kalmam." Köksal Bey sadece "He yaa..." demekle yetindi.

Vahap ve Şirin'in birinci derecede yakınları hariç diğer hısım akraba ve konu komşusu gece yarısı hastaneden ayrıldılar. Hala, teyze, yenge, dayı, amca, görümce, elti gibi aile içi yakınlığı bulunan kişileri şimdi en zor görev bekliyordu. Çocuğa uygun bir ad koymak. Bazıları daha doğmadan ismini bile hazırlamışlardı. Vahap'ın kız kardeşi, Şirin'in görümcesi Bülbüle Hanım önceden isim hazırlayanlardandı. Kız olursa Seda erkek olursa Sedat, kız olursa Veda erkek olursa Vedat, kız olursa Su erkek olursa Suat diye bir kenara yazmış hatta bunu yengesiyle doğrudan paylaşmış fakat yengesi bu isimlerdeki Veda-Vedat, Seda-Sedat, Su-Suat uyarlamasını görünce

sen bizi tiye mi alıyorsun diyerek tepki göstermişti. Erkek isimlerinin sonunda t harfinin olması tiye aldığını göstermez, dese de yengesini ikna edememişti. Bir kısım yakın akrabaların uykusuz kalma pahasına hastanede sabahlamaları bu yüzden. Kendi düşündükleri ismi yeni doğan bebeğe vermek için adı konulmamış bir yarış vardı ortada.

Şirin'in lise ikinci sınıfa giden kız kardeşi Azye, yeğenine ta Kanada'dan ısmarladığı ismi takacaktı: Emma! Azye kendi ismini sevmesine rağmen buyurgan bir anlam taşıdığı için bu ismi üzerinde yük gibi görüyordu. Hele yemeğe oturunca ismini hiç hatırlamak bile gelmiyordu içinden. Çünkü "Azye" kendini her hatırlayış ve seslenişte diyete davet ediyordu.

Vahap Bey ismin gelip doğan çocuğu bulacağına inananlardandı. Annesi Silbiraz Hanım şimdiki isimlere pek akıl erdiremiyor, anlam veremiyordu. Silbiraz Hanım kendisine bu ismi köy ebesinin taktığını, eli temizliğe, ortalığı silip süpürmeye yakışsın diye bu adın verildiğini söylüyordu. Bu yüzden ismini emir telakki ettiği için elinden süpürge ve toz bezi hiç eksik olmazdı.

Vahap Bey'in babası Hâdi Bey de çocuğun kendi ismini peşinden getirdiğini söyler bu konuda bir ismi diğerleriyle çekiştirmemek gerektiğini her fırsatta öğütlerdi.

“İnsandan geriye
bu dünyada ne
ismi kalır ne cismi,
bütün isimler tek
bir isme rücu eder:
İnsan! Yani  dem,
yani Havva.”

Ertesi gün ögle vaktine doğru  irin Hanım ve bebeği sağlıklı bir şekilde hastaneden taburcu edildi. Vahap Bey gece boyunca sadece yarım saat koridordaki sedyenin üzerinde uyumu tu, o uykusuyla duruyordu. E ini ve bebeğini alıp bir taksiyle hastaneden ayrılıp eve geldi. Evde  ocuğun karyolası itinaıyla d z lm  , başta Vahap Bey ve  irin Hanım'ın annesi ve babası olmak üzere yakın çevresi gelecek bebeği yakından görmek için hazır bekliyorlardı. Bebek, annesinin kucağında daire kapısından içeriye girer girmez isimler bir anda havada u u tu. Bunların çoğu ilk defa duyulan isimlerdendi.

Bebeğin halası daha bebek dünyaya gelmezden evvel “Yeğenimi dövizle kar ılayacağım.” demişti de e  dost herkes bu sözü onun cömertliğine hamletmi lerdi. Haladan bebeğe yüklü oranda dolar ya da avro takması umuluyordu fakat dövizle neyi kastettiği bebek, annesinin kucağında içeri girer girmez daha iyi anla ılmı  ve  a kınlıkla kar ılanmı tı. Halanın elinde yukarıya doğru kaldırdığı dövizde “Kendin bebek hoş geldin!” yazıyordu.  oğunluğu genç olan aile yakınlarından bebeğe takılmak için  ne sürülen daha birçok isim vardı. G ne  ismini koymak yerine orijinallik olsun diye “G ne e” ya da “Güneşten” ismini koymak isteyenleri mi dersiniz yoksa ilk göz ağrısına işaret olsun diye “İlk G zağ”  ift ismini takmak için aile içerisinde kulis yapanları mı. Aile yakınları içerisinde ileri yaşta olanlar bu konuda ne yorum yapıyorlar ne de teklif getiriyorlardı. Kendi isimleri

Çok heceli olduğu için çocuklarının ve torunlarının daha kısa isimleri tercih edeceklerinin farkındaydılar.

Ya ı kemale ermi lerden çoğu, çocuklarının birbirinin ismini söylerken fazla vakit kaybetmemeleri için tek hece ya da en fazla iki hece isim seçmelerini anlayışla kar ılıyorlardı. Hanzadenur,  ehriban-nalegu, Hayrunnisan, G lbari, G zelya a, G zelsinbak... gibi isimler hem ismin sahibine bir şeyler anlatmaktan geri durmayan hem de ismi duyan ve kullanana alttan alta laf soku turan özellikte idiler.

Toplam yirmi yedi teklif gelmişti bebeğe isim olarak konulması istenen. Vahap Bey ve  irin Hanım bu kadar fazla ve de ėe ik isim teklifi karşısında ne yapacağını  a ırmı tı. Birini tercih edip diğerlerini dikkate almadığında küskünlük olacağını biliyorlardı. Bu meseleyi büyüklerin karşısında çözmenin hoş kar ılanmayacağını düşündüler. En iyisi insan ve cemiyet psikolojisi-ni çok iyi bilen babası Hâdi Bey'den bu konuda yardım istemektir. Bebeği kanepede oturan Hâdi Bey'in kucağına verdiler. Hâdi Bey'in bu belki de on ikinci veya on üçüncü torunuydu. Torununu önce hafifçe g ğ  ne götürdü, sonra   rt s n  kaldırıp bir dua müddeti kadar yüzüne baktı. Kulağına ezan okuması için bebeği itinaıyla  irin Hanım'ın babası Hacı Abdurrahman Sefer Efendi'nin kollarına bıraktı. Hacı Abdurrahman Sefer Efendi, Hâdi Bey'e çocuğun kulağına ezanı kendisinin okuması için ısrar ettiyse de Hâdi Bey “O  eref size aittir.” diye-

rek ricacı oldu. Salondaki atmosferden bebeğin ismi ile ilgili hoşnutsuzluğa yol açabilecek farklı beklentilerin olduğunu anlamıştı. Hacı Abdurrahman Sefer Efendi çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına kameket okumadan evvel Hâdi Bey birçoğunun bebekliğine ve çocukluğuna şahit olduğu hısım akraba topluluğuna kısa bir açıklama yapmanın iyi olacağına kanaat getirdi. Her konuşma öncesi yaptığı gibi önce hiçbir şey söylemeden gözlerini mütebessim bir eda ile hiçbirini es geçmeden hazır bulunanların üzerinde gezdirdi. Bu bir tür herkesi teker teker sessiz selamlama usulüydü. Herkesin kendisinden gelecek ilk cümleye odaklandığı bir anda söze başladı: “Aziz büyüklerim, kıymetli evlatlarım, torunlarım, amca oğullarım, dayı oğullarım, teyze ve hala oğullarım, kardeşlerim ve sevgili dostlarım! Ne mutlu bize ki bugün bir göz aydınlığına kavuştuk ve bu sevinç halesi büyüyerek bizi bir araya getirdi. Doğmak, dünyaya gelmek ne büyük nasip! Burada adına hazirun dediğimiz kalabalık Yüce Yaratıcı tarafından bu nasibe mütenasip kılınanlardır. Ayşeler, Fatmalar, Zeynepeler, Haticeler, Ali-ler, Ahmetler, Ömerler, Sümeyyeler, Muzafferler, Muazzezler, Munirler, Vahaplar, Şirinler, Edalar, Aybegümler, Sevdalar, Işıllar, Tolgalar, Bartular, Yelizler, Belizler... İsimlerimiz de cisimlerimiz gibi değişip dönüşmekte. Aziz kardeşlerim, sevgili evlatlarım! İnsandan geriye bu dünyada ne ismi kalır ne cismi, bütün isimler tek bir isme rücu eder: İnsan! Yani Âdem, yani Havva.”

Konuşma devam ederken bir taraftan da aralarda yakın komşular misafirlere nar şerbeti ve limonata ikramı yapıyorlardı. Hâdi Bey konuyu bebeğin ismine getirmek ve bu konudaki muhtemel hoşnutsuzlukların önünü almak istiyordu: “Ne diyor Âşığımız, Veyselimiz: ‘Ben giderim adım kalır.’ İnsanın adı bu dünyada güzel işler, salih ameller yaptığı sürece kalır elbette. Yoksa nice hanlar, hakanlar gelip geçti şu dünyada adları mezar taşlarından bile silinip gitti. Şairin dediği gibi baki kalan bu kubbede adımız değil sedamız, yani yapıp ettiklerimizdir.”

Salondakiler aşağı yukarı Hâdi Bey’in ne demek istediğini anlamışlardı. O ne derse kabule hazırdılar. Cebinden bir kâğıt çıkararak okumaya başladı Hâdi Bey. “Bembe Yaz, Sağol Tatlım, Benim Sedim, Rahat Uyu, Karar Sızım, Cimi, Bobi, Pepe, Nurtop, Sınaveç, Olabilir, Aşkito, Sezaryen...” gibi yirmi yedi farklı isim teklifini okudu. Hiçbir ismi okurken jest ve mimikleriyle dahi yadırgama emaresi göstermedi. Sadede gelmişti Hâdi Bey: “Takdir edersiniz ki bu isimler pırlanta kolye olsa bilezik ve küpe olsa hiçbir bebek bunu taşıyamaz. Benim gibi siz de bu adları dua kabul ediniz. Burada ilk kez bir itirafta bulunmak istiyorum.”

Hâdi Bey’in ağzından itiraf sözünü duyar duymaz salondakiler ellerindeki şerbet bardaklarını bırakıp birden dikkat kesildiler.

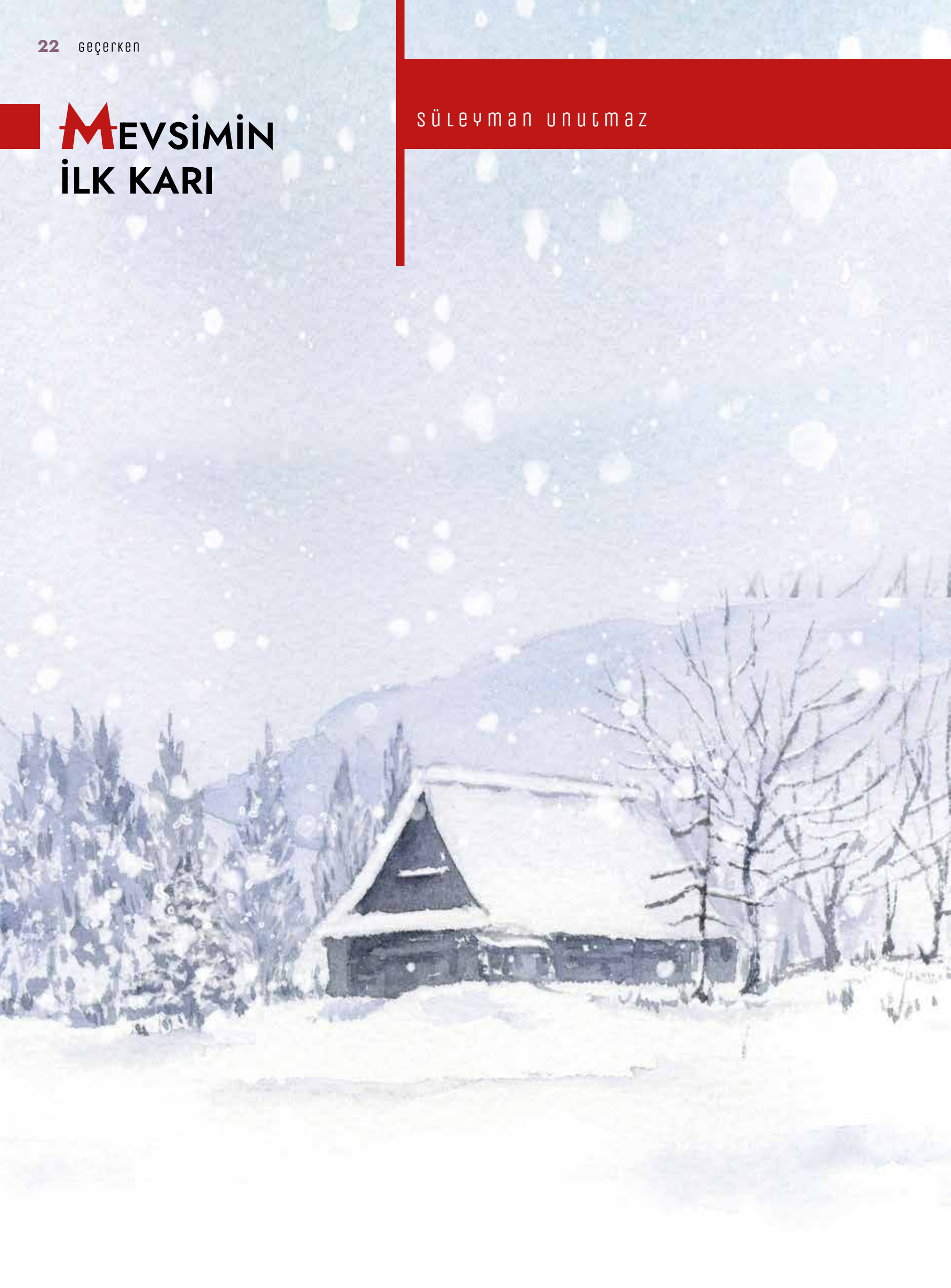
“Mesela size benim gerçek adımın Hâdi olmadığını söylesem şaşırırsınız

değil mi? Hiç şaşırmayın, yıllar önce-sine kadar benim adım Yurdakul idi. Bir hikâyeci kardeşimiz beni uzun süre Yol Oğlu Hâdi adıyla hikâyelerinde misafir etti. Bu ad karakterime hem yapıştı hem yakıştı. Yaşarken kazandığımız haslet, meziyet ve sıfatlarımız ismimizi yerli yerine oturtur. Dolayısıyla buradaki bütün isim sahiplerinin hassasiyetlerini temsilen ben bu melek kızımıza geçtiğimiz yıllarda Filistin davasını savunurken İsrail buldozerleri altında ezilerek hayatını kaybeden Filistin mücadelesinin sembol ismi hâline gelmiş Rachel Corrie’nin ismini vermek istiyorum. Ben Rachel bebeğimizin kulağına ismini buradan üflemiş olayım Hacı Abdurrahman Sefer Efendi de kulağına ezanını okusun!”

Abdurrahman Sefer Efendi bebeğin sağ kulağına ezan, sol kulağına kameket okuduktan sonra yumuşak ve latif bir ses tonuyla üç kere “Rachel” diye seslendi. Eş, dost, akraba herkesin yüzünde bir hoşnutluk vardı. Bu isim sanki herkesin bebeğe vermek istediği ismin bir orta noktası gibiydi. Abdurrahman Sefer Efendi bebeğin güzel günlerin muştusu olması, haksızlık karşısında susmayan bir dil ve yürek olması noktasında duasıyla bebeği annesinin kucağına bıraktı. Hâdi Bey her zaman olduğu gibi yerine oturmadan, herkes nasibine düşeni alsın diye sözünü bir hadisle bağlamayı ihmal etmedi: “Siz ailemin güzel insanları, evliler, bekârlar! Resûlullah’ın şu sözünü kendinize şiar edinmenizi tavsiye ederim: Kıyamet günü siz, isimleriniz ve babalarınızın isimleriyle çağrılacaksınız. Bu sebeple isimlerinizi güzelleştiriniz!”

MEVSİMİN İLK KARI

SÜLEYMAN UNUTMAZ

Gogol, Gogol, Gogol!

Dündü. Sabri ile Gogol üzerine gülmesi bol, tespitleri yerinde konuşmalar yaptık. Palto hikâyesinden yola çıkarak Gogol'un hayata bakışındaki kaçış dolu mizahı, büyük zekâyı ve insanları oyunağına çeviren yabancığını andık. İnsana okuma sevgisini kasmadan aşıl原因 büyük bir yazar, on iki yıl sonra yeniden tanıştı benimle. *Eski Zaman Beyleri*'ndeki dört hikâyeye de sağlam.

Sağlam. Bu kelimeyi çokça kullandığımız zamanlar olmuştur. Hususen Van'da. Ben orada en çok cümleleri yaşadım. Her kelime bir cümleye girsin diye yaşadım.

Yaşadım. Güzel olan ne varsa galiba onların uzak oluşu beni etkiledi. Güzelle aramda kimyevi bir uyumsuzluk ya da simyevi. Güzel olanın bana daima uzaklığı, belki benim ona doğru bir yürüyüşüm olsun dıyedir. Ben onu hep önümde bulmayı başardım. Yanımda değil. Ufka bakmaktan önünü görmeyi ihmal etmek denebilir. Ya da önündekini ufuk hâline getirmek. Ağır.

Ağır. Hayat benden kaynaklanan yüklerini atabilecek mi?

Günlerdir hastayım. İnsana masumiyet ve korunak gibi bir his geliyor hastalıklarda. "Zaten hastayım" vaziyetleri... Yüzündeki kartallar yerini ürkek ve sessiz serçelere terk ediyor.

Hastalık havaya bile bulaşıyor ki bu çemberde her şey sakın ve nahif...

Bu yazıyı nefes almak için yazıyorum ama gözle görünmez yerlerimde acı, sızı...

En çok Sabri ile konuşurken kendimim. Ama bu dostluk yaralarımızı gülerek paylaşmak olduğu için kanatıcı da. İkimizde de susmayan bir bezginlik var aslında. Haklı, ama fazla kullanılmaması gereken bir ukalalık... Trajedilerimizi birbirimize ayna yaparken başka türlü hafifletemediğimiz gerginlikleri birbirimize çarpa çarpa uyuşturmayaya çalışmak ve hiçbir şeyin böyle yaşanamayacağını bilmenin kara bilgeliğı refakatinde geçen saatler, geri kalan zamanlar için bize bir şey kazandırmıyor. Bir çıkış? Sonra kendime diyorum ki: "Hepsi bu kadarla kalacak." Bununla yetin ve geri kalan zamanlara bunları taşıma. Başkasına da taşınmıyorlar zaten.

- İnsan belki de bir kokuya gönlünü kaptırıyor. Sonra o koku kendi hislerini dayatıyor.

Koltuğumda başına çöreklediğim cümle yığınlarıyım. -

Sabri geldiğinde, bana bakışlarında kendimi en okunaklı hâlimle onun sözlerinde pozitif ve negatif kutupların durmaksızın çarpıştığı bir beyin olarak görebiliyorum. Dostluğumuz mesai sanki. Zorla değil, ben

onun muhatabı o da benim muhatabım oluveriyor anında.

"Biz, bize de mi, diyenlere evet, size de deriz!"

"Trajedimiz çok derin oğlum." cümlesi bütün mevzuların başlığı zaten. Arada birimiz bunu tekrarlarız. En sevdiğimizi bile hırpalamak, onda bile küçümsenip değerinden arıtılacak taraflar bulmak... Mesleğimiz budur. Kanatan budur.

Ayrıntıların açık ettiği bütünlük, bize ayrıntılara sıkışıp bakar. Sanırım kusursuz bir insan, bir hâl, bir hayat, bir kader, bir his, bir fikir arıyoruz farkında olmadan. Bulamayacağımızı bilmek ya da çok azını o da kitaplarda veya içimizde yaşattığımız bir özde bulur gibi olmak; Allah'ın kâinatı var ederken taşıdığı niyetin çok uzağında kalışımız ve insani zaafı ve yanlışlardan kurulu bir dünyanın kısırlaştırıcı mantığına hapsoluşumuz... Kestirmeden söylersek bu komedi, bu trajedi... Ve de hâlâ bunun uzağında kalpler ve kafalar kurup bunları göremeyen insanların ham hâli. Önünde sonunda tüm bunlara yenileceğimizi, belki nazari planda çoktan yenildiğimizi kavramak... Kendi hayatımızla da alay eden o üst bakış. Derdimiz budur. Avuntular lazım bize...

Kendinle kavgan ve sulhun yoksa Gogol'un bir hikâyesini bitirişi gibi her şey:

"Bu dünya çok sıkıcı beyler!"

B İ R   a z İ B İ r  İ z İ

-Neden ben? Ben ölümden çok korkarım.

-Eğer bebeğe zifiri karanlıkta anne karnında şöyle denseydi: "Dışarıda ışığın dünyası var; yüksek dağları, muntazam denizleri, iek açan muhteşem bahçeleri, nehirleri, yıldızlarla dolu seması ve parlayan güneşiyle. Ve sen tüm bu ihtişama rağmen burada karanlıklar arasındasın..." Doğmamış sabi bu ihtişam hakkında hiçbir şey bilmez ve hiçbirine inanmazdı. Tıpkı bizim ölümle karşılaşmamız gibi.

Nacer Khemir'in *Bab'Aziz* filminden...

"Asıl okumamız gerekenler bir kerede bitirilmeyen ve kaç defa okunursa okunsun bitirilmeyecek kitaplardır."

SUAVİ KEMAL YAZGIÇ

Peter Bichsel şöyle der: "Ben kendi kendimin kurbanıyım, kendimi yazarak kandırdım ve esir ettim. Tıpkı bir okurun okuyarak kendisini kandıracağı gibi." Suavi Kemal Yazgiç yazmak için kendini nasıl kandırdı?

Her başlangıcı çocukluk dönemine indirgemek ne kadar kolay değil mi? Mesela benim biraz marazlı bir çocukluğum vardı. Kuşağımdan farklı olarak mahallede diğer çocuklarla oynayarak büyüme şansına sahip olmadım. Evde büyüdüm. Televizyon o kadar aktif değildi. Bilgisayarlar günlük hayatımıza girmemiş, akıllı telefonlar henüz ortada yoktu. Dolayısıyla kitaplar, ansiklopediler okuyarak büyüdüm. Ciddi ciddi roman okur gibi ansiklopedi okuyordum. Anneannem gözleri yorulduğu için bize *Safahat* okuturdu ve dinlerdi. Şiirin kulak verilesi bir şey olduğunu anneannemden öğrendim. Annem roman okurdu. Roman okumayı annem sevdirdi bana.

SÖYLEŞİ
EMİN GÜRDAMUR

İlkokulda bir şiir yarışmasına katılmak isteyen birkaç arkadaşşıma ayak uydurmak için ilk şiirimi yazdım. Ortaokulda ise annem polisiye roman okumayı sevdiğinden ona hediye etmek amacıyla polisiye bir roman yazdım. Ortaokul ikinci sınıfta hayatımda ilk kez yazdığım bir yazı sebebiyle bir dergiden telif ücreti aldım. (Kazandığım telif ile Jules Verne'nin *Kaptan Grant'ın Çocukları* romanını satın aldım.) Sözü çok dolaştırdım farkındayım. Bütün bu anlattıklarımı tek cümleyle özetlersem. "Ben de kanmaya çok teşneymişim." demek durumundayım.

Şiir, deneme, öykülerin yanı sıra kitap yazıları, okuma grupları, dergicilik, editörlükle iç içe bir hayat. Cihan Aktaş, "Suavi bir kitap flâneur'udur, ancak bu dediğim zihinsel bir eğilim olmanın ötesinde bir gezginlik. Kitap dostluğu, kitap aşinalığı, kitabı değerli kılan toplantılar, Suavi'siz olmaz." diyor. Bütün bu uğraşlar size neler kazandırdı neler kaybetti?

Yürünen her yol olası başka yolları devre dışı bırakır. Ben sevdiğim, bana hoş görünen yoldan gittim. Elbette başka yollardan gitsem başka kazançlarım, başka kayıplarım olacaktı. Yürüdüğüm yol beni değiştirdiği için başka bir insan olacaktım o zaman da. Başka değerlerim, başka önceliklerim olacak ve şimdi kazanç saydıklarımı kayıp hanemde görebilecektim. Yahut tam tersine şimdi kayıp saydıklarımı kazanç hanemde tanımlayacaktım. Yürümeye devam ediyorum. Ben adım attıkça bir sonra adım atacağım

yeri görüyorum. Nasip meselesi. Gaybı bilemem. Şimdilik durum böyle.

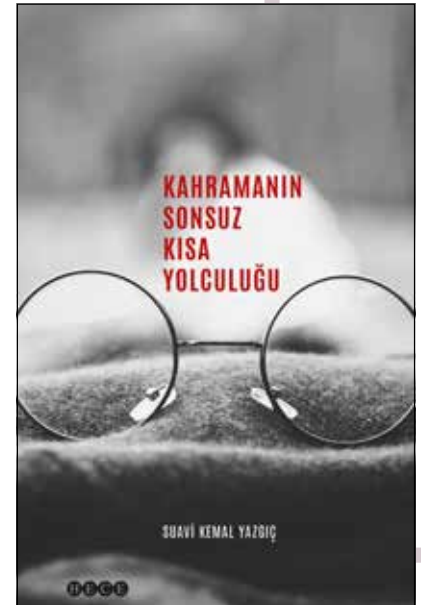
Okuyup etkilendiğiniz o ilk kitap neydi? Neden sizde böyle derin bir iz bıraktı?

Rilke'nin *Malte Laurids Brigge'nin Notları* kitabının her cümlesi bir mücevher gibidir. "Görmeyi öğreniyorum." diye başlayan bölüm mesela. Ne zaman tekrar okusam ilk defa okumuşum gibi tazedir ve keşfedecek yeni bir şeyler bulurum. Bir hazinedir. "Mesela ne çok insan yüzü varmış da hiç farkına varmamışım. Bir sürü insan var, fakat yüz daha fazla, çünkü her insanın yüzü birkaç tane. Aynı yüzü yıllar yılı taşıyanlar var; tabii eskir bu yüz, kirlenir, kıvrımlarından aşınır, yolculukta giyilen eldivenler gibi bollaşır. Tutumlu, basit kimselerdir bu gibiler; yüzlerini değiştirmez, temizletmeye bile vermezler. Nesi varmış derler ve kim onlara bunun aksini ispat edebilir? Şimdi madem birçok yüzleri var, ötekilerini ne yaparlar sorusu gelir akla. Saklarlar. Çocukları kullansın. Ama bu yüzleri, köpeklerinin de takınıp sokağa çıktıkları olur. Neden olmasın? Yüz yüzdür." der mesela.

Yıllar önce yazmaya ilk başladığınız yıllardaki Suavi Kemal Yazgıç'la karşılaşma imkânınız olsaydı, ona neler söylediniz, hangi tavsiyelerde bulunurdunuz?

Bana yapılmış iki tavsiyeyi buraya aktarmak isterim. İkisi de çok kıymetliydi. Şiir yayımlayamama maceram üniversitede başladı. Her ay muntazaman takip ettiğim dergilere o zaman internet olma-

dığı için PTT aracılığıyla şiirlerimi gönderirdim ve şiirlerim de aynı muntazamlıkta yayımlanmaz ve mektuplarımın da çoğuna cevap alamazdım. Kimi zamanlar göl-gemle boks yaptığım psikolojisine kapılsam da bu tek taraflı haberleşmeye uzunca bir zaman devam ettim. Sonra nasıl oldu da cesaret ettim bilemedim, bir ajanda dolusu şiirle Sezai Karakoç'un o zamanlar Üretmen Han'da bulunan Diriliş Yayınları'nın bürosuna gittim. Sezai Bey, şiirlerime bakmadı. Ancak bana tek tavsiyede bulundu. "Şiirin için mücadele etmelisin." Bu tavsiyeye hâlâ uymaya çalışıyorum. Yazmaktan ne zaman uzaklaşsam aklıma bu tavsiye gelir ve çalışmaya başlarım. Yazdığım mektuplar için aldığım en somut cevaplardan biri Mustafa Kutlu'dan geldi. Kutlu, bana yazdığı mektupta şiiri bırakmam gerektiğini tavsiye ediyordu. Bu

tavsiye biraz bocalamama sebep oldu. Yine de şiir yazmaya devam ettim. Tavsiyeyi ciddiye almıştım ama şiiri de bırakamadım. Özel bir irade ile yapmadım bunu. Mustafa Kutlu'nun samimi tavsiyesini kale almamak gibi bir tavrım da olmadı. Sadece şiire devam etmemek de, şiire devam etmek kadar benim için karar vermeden gerçekleştirdiğim bir fiil oldu diyebilirim. Eğer Mustafa Kutlu o tavsiyede bulunmasaydı veya dergiler ısrarla gönderdiğim şiirleri yayımlasalardı, ben şiirimin o gün ulaştığı nokta ile yetinecek ve kendimi bir milim bile geliştiremeyecektim. İlk kitabıma almadığım çoğu yayımlanmamış şiirlerimin toplamının birkaç kitaba denk düşecek bir sayıya ulaştığını söylersem çöpe giden, çöpe gitmesi benim için hayırlı olan şiir miktarını da tahmin edebilirsiniz.

Bu iki tavsiye bir işe yaradı benim için. Burada bahsetme ihtiyacı duydum. Bu iki tavsiyeye bir şey eklemem gerekirse hata yapmayı daha çok göze almasını, buna karşılık yaptığı hatalarda inat etmemesini söyledim. Klasikleri daha erken okumasını tavsiye ederdim bir de... Onu çok iyi tanıyorum. Tavsiyelerime itiraz etmeyeceğini ve yine de kendi bildiğini okuyacağını düşünüyorum. Ben de zaten ona tavsiyelerin hepsini büyük bir ciddiyetle dinlemesini, anlamaya çalışmasını; ancak hiçbirine kulak asmamasını tavsiye etmek isterim. (Bu da bir tavsiye sonuçta. Aynı süreçten geçmeye mahkûm.)

Mizahi denemeleriniz var. Karton Piyer'in yazı serisi *Gerçek Haya'*tan *Cafca'*a kadar uzandı. Öte yandan öykülerde de ironiyle karşılaştığımız olu-

yor. Sizin için hayatı anlamak, anlamlandırmak noktasında mizah ve ironi tam olarak nerede duruyor?

İroninin zekâyla ilgili bir şey olduğu iddia edilegelir. Daha doğrusu ironi âdeta zekânın tezeğidir kimilerine göre. Çünkü ironi hem varlığı ile rahatsız edici hem de faydalı bir yakacaktır. Bu yanılgının kökeninde tezeğin otobur bir hayvanın ürünü olması gibi ironinin de hayatobur bir insanın tezeği olmasının büyük bir rolü var. İroniye imza atan kişi kendi hayatından ayrı tutulamayacak bir ürünü ortaya koyar.

İroni, bir yakacak olarak sadece onu meydana getiren zekânın değil, insanın bütün negatif, pozitif, maddi, manevi varlığının ve yokluğunun ürünüdür. Ancak inkâr edilemeyecek faydasına rağmen hayatın bütünü ile özdeş tutulamayacak denli rahatsız edici bir netice olması onu insanın önemsenmeyecek denli küçük bir özelliği olan zekânın yanına itivermiştir.

Evet, hiç kimse zekâdan mahrum olduğunu iddia etmez -mahrum olsa bile- ancak zeki olmak o denli bir noktadan sonra övülecek bir şey değildir. Çünkü zekâ ne çalışılarak ne de çalışarak elde edilebilen somut bir varlığa sahiptir. Bir madalya ya da diplomayla da ispat edilmez. Yani ne denli "bilimsel" temellere dayandırılırsa dayandırılınsın, hakkında istenildiği kadar ileri geri dedikodusu yapılabilen ancak sadece bu dedikoduyla yetinilen, yetinilmek zorunda kalınan bir korkuluktur zekâ. Onun alt tarafı bir korkuluk olduğunu bilmek

**Yürünen her yol olası
başka yolları devre
dışı bırakır.**

de insanı rahatlatır. Oysa ironi bu “meşuk” korkuluğun ürünü değil, insanın ziyadesiyle oburu olduğu hayatın bütününün dönüşmüş ve dönüştürölmüş bir hâlidir.

Kitap okumanın gittikçe zorlaştığı bir çağda yaşıyoruz. Görselliğin ve imajın hükümlanlığında. Ellul’a atfen diyebiliriz ki sözün gözden düştüğü bir ağda... Bu vasat kendi büyük metinlerini, klasiklerini doğurabilecek; anlatısını inşa edebilecek mi sizce?

Yazılı kültür kitleselleşince sözlü kültürü ezip geçti. Oysa sözlü kültür bütün klişelerine rağmen muhatabına doğrudan hitap eden birebir sohbet kültürü idi. Yazılı kültür ise kitleleri bir potada eritiyor. Görsel kültür farklı araçlarla da olsa yazılı kültür ile aynı mantığın uzantısı. Asıl büyük kopuşu yazı ile yaşadık. Daha doğrusu yazının kitleselleşmesi ile... Şimdi görsel kültür dolayısıyla yazılı kültüre ağıt yakacağımızı düşünüyoruz. Bence öyle olmayacak. Bir fetret dönemindeyiz. Normları olmayan bir dönemdeyiz. İfrat tefriti doğurur ve her şey zıddıyla kaimdir. Biraz abartılı bir spekülasyon yapacağım ama yeni bir döngünün arifesinde olabiliriz.

Yazarın sesi kelimeleridir. O, her şeyin hızlıca tükendiği, tüketildiği dünyada sözlerine anlamlı bir parantez açmak gayesiyle kelimelere sarılır. Yeterince kelimesi olmayan doğal olarak iyi bir ses de bulamayacaktır. Güncel edebiyatta kelime dağarcığımızın gittikçe daraldığına şahitlik ediyoruz. Bu konuda fikirlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Kelimeler, duygu ve düşüncelerimizin sadece ifade edilme aracı değildir. Onlar duygu ve düşüncelerimizin ete ve kemiğe bürünmüş hâlleridir aynı zamanda. Dolayısıyla yanlış kelimeler onların yanlış ifade edilmesinin, iletişimin yanlış kurulmasının ötesinde çarpık bir şekilde zihnimize belirmesine sebep olur. Kendimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi yanlış tanırsak ölleşme sadece iletişimde değil iç dünyamızda da gerçekleşir. Edebiyat sadece dille gerçekleşmez, dil edebiyat için bir araç değil atmosferdir de. Dolayısıyla edebiyatın var olması sadece dil ile mümkündür. Kelimeler köreldike edebiyatı mümkün kılan atmosfer de zayıflar. Kelimeler, hayat için de edebiyat için de hayat memet meselesidir.

Son yıllarda farklı amaçlarla hazırlanan okuma listelerine rastlıyoruz. Bunların bir kısmı gençler için, edebiyat ilgisi olan hatta yazma ilgisi olan insanlar için hazırlanıyor. Kitap listelerine bakışınız nasıldır? Ne ölçüde işe yarar bu listeler?

Okuma listeleri beni hep tedirgin eder. Yanlışlar yapa yapa, uzun yollardan gide gide inşa ettiğim bir okuma maceram olması beni mutlu etmiştir tuhaf bir biçimde. Evet, akıl akıldan üstündür. Okuma listeleri de hepten çöp değildir amenna. Yine de “kestirmeden” gitmemenin, umulmadık ve beklenmedik güzelliklerle karşılaşmaya sebep olduğunu hatırlatmak isterim. Okumanın, okuyup bitirdiğimiz kitaplardan daha güzel bir uğraş olduğunu düşünüyorum. Bence asıl okumamız gerekenler bir kerede

bitirilmeyen ve kaç defa okunursa okunsun bitirilmeyecek kitaplardır. Ancak bu fikre ulaşabilmek, daha doğrusu bu fikrin ne anlam geldiğini hayatıma tatbik edecek kadar içselleştirebilmek için kütüphanenin pek çok yanlış rafından birçok kitap okumak zorunda kaldım. er çöp okumadan güzel kitapların kıymetini anlayamadım. Yine de zaman zaman er çöp okumaktan da geri kalmıyorum. Neden mi? Hem asıl ve esaslı kitapların kıymetini hatırlamak hem de “er çöp” dediğimiz kitapların bile bizim ilham devşirebilmemize açık olduğunu fark edebildiğim için. İnsan kendini ne kadar iyi tanırsa “ne okuyacağı” sorusu, cevabı dışarıdan beklenen bir soru olmaktan da o kadar çıkıyor. Hiç olmazsa bunu demiş olayım.

Öykü veya şiir yazarken birincil kaynağınız nedir, hayat mı kitaplar mı? Çalışma, üretme

**pratiğiniz hakkında tecrübe-
rinizi bizimle paylaşır mısınız?**

Kitaplar hayatın ne kadar dışındalar? Sonuçta kitaplar okurken boşlukta gerçekleşmiyor bu eylem. Kitapları sadece metinleriyle değil kendi hayatımızla okuyoruz. Hayatın dışında kalarak "kitabî" olmanın bile mümkün olmadığını düşünüyorum. Ben bir cümleden, bir kelimedenden yola çıkıyorum. O kelimenin, cümlenin etrafını örüyorum. Yazarken kurgusu da inşa oluyor. Düşünüp yazmıyorum, yazarken düşünüyorum. Önceden düşününce yazmışlık duygusu uyanıyor. Yazmadan yazmış olmanın keyfini yaşayınca daha sonra yazmak külfetli bir iş gibi görünüyor ve yazmaktan vazgeçiyorum. Bu da benim yazı tecrübemde kendimi eleştirmem gereken eksim olabilir. Ne yazacağımı bildiğim zaman yazmama gerek kalmadığı duygusundan kurtulamıyorum.

**Kahramanın Sonsuz Kısa Yolu-
culuğu kitabınıza adını veren
küçürek öyküde, "kâğıt üs-
tünde de olsa varlık sahasına"
giren roman kahramanlarını
selamlıyorsunuz. Don Kişot,
Mümtaz, Raskolnikov, Gregor
Samsa, Selim Işık, Julian Sorel
veya Selim Pusat... Bazen in-
san bu kahramanların bizden
daha gerçek olduğunu düşün-
meden edemiyor. Hiç kendi-
nizi onlara benzettiğiniz oldu
mu? Hangi kahramanla arka-
daşlık yapmak, sohbet etmek
isterdiniz?**

Arthur Dent, sıradan bir dünyalıdır. Dünya yok olmadan önce de yok olduktan sonra da "sıradanlığı" devam eder. Şahit olduğu olayların fevkaladeliğini arttırır onun sıradanlığı. O galaksiler arasında şaşkınlıkla gezinirken karşılaştığı varlıklar hiçbir şaşkınlık yaşamazlar. Hatta Dent, kaybettığı dünya hakkında karşılaştığı

varlıklardan daha az bilgiye sahiptir. Arthur Dent, roman tarihinin en bahtsız kahramanlarından biri. Güne evinin yıkılmak üzere olduğu haberiyle uyanan, onu kurtarmak için eylem yaparken dünyasını kaybeden ve o meşhur sabahlığı ve havlusuyla galaksiler arası otostop yapan bir mülteci olan Arthur'dan bahsediyoruz. Arthur kardeşimiz bir roman kahramanı olarak böylesi bir macerayı hak etmek için yazarı Douglas Adams'a nasıl bir kötülük etmiş olabilir ki?

**Borges yazarken "koşullara"
değil "düşlere" sadık kalmaya
çalıştığını söyler. Bazı yazarlar
da gerçeklikten taviz verilme-
mesi gerektiğini savunur. Size
soracak olursak; koşullar mı
düşler mi, neden?**

Koşullar ve düşler birbirinden bağımsız değil. Düşlerimiz gündüz yaşadıklarımızdan yani koşullarımızdan beslenir büyük ölçüde. Koşullara teslim olsak da onlara karşı çıksak da rüyalarımızda ve hatta onlardan memnun olsak da rüyalarımızda, belirleyicilikleri vardır. Rüyalarımız ne kadar sınırsızdır zannetsek de içinde yaşadığımız zamanın kültürü, alışkanlıkları rüyalarımızı şekillendirir. Ayrıca rüyaları yorumlama ve anlamlandırma biçimimiz üzerinde de koşullar etkileyici olur. Düşsüz olmaz ama koşullar da düşleri belirler. Durduk yerde düş görmez insan. Bir yanda da ancak düş görebilen insanlar koşulları sorgulayabilir ve değiştirebilir. Düşler ve koşulların birbirinden bağımsız iki seçenek olduğunu düşünmüyorum.

“

**Yine de "kestirmeden"
gitmemenin, umulmadık
ve beklenmedik güzelliklerle
karşılaşmaya sebep
olduğunu hatırlatmak isterim.**

DUYGU KAVANOZLARI

elmas tunc

Başını, önünde oturduğu salon penceresinden dışarı doğru uzattı. Camın önünde iki beyaz kumru vardı, bir de ekmek kırıntıları. Lapa lapa kar yağıyordu. Tüm şehir yaklaşan karanlığın aksine beyaza, sessizliğe ve huzura bürünüyordu.

Yasemin çayından bir yudum aldı. Çini desenli seramik bardağı burnuna yaklaştırdı. Çayın buram buram yükselen sıcak buharını tütsülenircesine derin bir nefesle içine çekti. Düne göre daha iyiydi. Ağrısı da yoktu. Şaşırdı ama üstünde durmadı. Koskoca apartmanda sessizlik hakimdi bugün. Üst kat komşusu Münevver teyze de olmasa... Hatırlı kadındı. Ara sıra kapısını çalar, yoklardı. Dün, dar vakit uğramış günöbirlik ilçedeki kaplıcaya gidip geleceğini söylemişti. "Kendini iyi hissetmeyecek olursan ara mutlaka!" diyerek sıkı sıkı tembihlemişti.

Ne vakittir düşünüyordu; duyguların da tadı var mıydı? Varsa neye benziyordu?

O, en yakınlarını farklı zamanlarda birer birer farklı nedenlerden kaybedince tüm bu yaşananların sorumlusunu kendince bulmuştu; genler! Fakat etrafındaki yaşlılar büyük bir teslimiyet içinde "imtihan" diyorlardı yaşadıklarına. Ne isyan etmek gidenleri geri getirirdi ne de dövünüp feryat etmek. O da emaneti teslim edeceği güne kadar en güzel şekilde muhafaza etmek gerektiğine böylece kanaat getirdi. Bu yüzden

her bir duyguyu özenle, bozulmadan saklamalıydı. Peki ama nasıl?

Zihnindeki odacıklardan birini, ilkin kilere çevirdi. Sonra o kilerin raflarına görünmez kavanozlar yerleştirdi. Vakti geldikçe o kavanozların içlerini birer birer hissettiği her türden duyguyla doldurdu. Misal, ölüm acısına ilk tanıklık ettiği zamanları, mide kanserinden kaybettiği anneannesinden miras kalan ebedî ayrılık acısını alt raftaki kavanoza yerleştirdi, bu kalıtsal acıya sonraki zamanlarda da kolayca ulaşabilmek için.

Bu acının neye benzediğini düşündü. Meksika biberi gibi bir şeydi. Ne boğazdan geçiyor ne suyla yutuluyordu. Orada bir düğüm, bir hıçkırık olarak kalıyordu. Biraz daha büyüdüğünde trafik kazasında kaybettiği annesinin katmerli acısını da bu kavanoza koydu dünyanın en acı tadı diye. İnce hastalık, eliyle koymuş gibi bulmuştu babasını da. Karısının yokluğundan dolayı üzüntüsünden geriye ciğeri parçalanmış bir eş kalmıştı yıllar içinde. Günden güne eriyen, iğne ipliğe dönen adamcağızın ta iliklerine kadar işleyen öksürük sesleri tamamen kesilmişti artık. Kavanozdaki acılarına ağzına kadar dolmuştu.

Genç kızlığı, okul yılları hep bu acılarla geçti. Boğazını yakıp kavuran, gözünden yaş getiren o bildik acı, âdeta bir yumru olup gırtlığında kalıyordu. O habis acılar metastaz yapmıştı boğazına. Meksika biberi

acıları sandığı şey gün gelip doktorun gözlerini kaçırmamasıyla açıklığa kavuşmuştu: "Üzgünüm, yapılacak bir şey yok." Doktor bu kez nesnel değil öznel bir cümle kurmuştu.

Sonra mutluluk kavanozunun kapağını kaldırdı. Melisa çayı gibi kokuyordu. Hatta biraz da iftar sofralarındaki çeşit çeşit yemekleri andırıyordu. Kişiyeye özel bir kokusu vardı. Başkası koklasa o da kokulu silginin ya da köy bakkallarının kendine has kokusunu duyardı.

Bu kavanoza öyle mutlu anlar sığdırmıştı ki buna kendisi de hayret etti. İlk ramazan orucunu hatırladı. Annesi sahura kaldıracak diye heyecandan gece yarısına kadar uyuyamamıştı. Kulağında tatlı bir ezgi gibi annesinin sesi çınılıyordu: "Saadet, uyan kızım! Bak sahur için neler hazırladım size!"

Göz kapakları uhuyula yapıştırılmışçasına açılmıyordu. Ama burnu bir tazı kadar güzel koku alabiliyordu. Su böreği, yaprak sarması, yoğurt çorbası, reçel ve peynir kokuları... Annesi ilk sahur için özenmiş, sofrayı heyecanla hazırlamıştı. Bundan etkilenmemek mümkün müydü? Elini yüzünü yıkamak için lavaboya doğru yürümeye başladı. Ama dengesini bulamamış bir sağa bir sola yalpalayarak yürümüşü, anne ve babasının gülüşme sesleri arasında. O günü hiç unutmuyordu.

Sonra kavanozdan bir mutlu anın daha kokusu taşdı. O yaz sınıfını

**Ne vakittir
düşünüyordu;
duyguların da tadı
var mıydı? Varsa
neye benziyordu?**

geçmiş babası da söz verdiği bisikleti almıştı. Tarlaların kenarında biten lalelerin güzelliğı zihninde, elinde karneyle “Hepsi pekiyi, hepsi pekiyi!” diyerek ceylan gibi seke seke eve gelmişti. Annesi ve babası yanğına sıcacık bir öpücük kondurmuş, aferin diyerek başını okşamışlardı. Bisikleti sürpriz olsun diye evin bahçesinin arka tarafına saklamışlardı. Pembe boyalı, beyaz seleli ve kornalı şirin mi şirin bir şeydi. Hele uçmayı öğrenen kuşlar gibi babasının tuttuğı bisikleti bırakmasıyla birlikte sevincine diyecek yoktu. Çünkü artık kendi kanatlarıyla uçuyor, desteğı ihtiyaç duymadan pedal çeviriyordu.

Bu kez başka bir raftaki kavanoza yöneldi. Kapağına açmasıyla birlikte içeriye ıslak, siyah tüylü yavru bir köpeğın kokusu yayılmaya başladı. Kendini o günkü kadar öfkeli hissetmemişti. O yakıcı, haşın ve yıkıcı duyguyu ilk kez deneyimliyordu.

İçindeki öfke ormanını tutuşturansa tumbul, kırmızı yüzlü, iri dudaklı, çipil çipil bakışlı, kara yağız, siyah saçları sıfıra vurulmuş komşu çocuğı Hurşit’ti. Öyle yaramazdı ki kendini her defasında oyundan attırmanın bir yolunu buluyordu. O gün Hurşit elinde bir köpek yavrusuyla çıkagelmişti. Onu yere atar gibi bırakmış patilerini incitmişti. Saadet koşarak yavrunun yanına gitmiş patilerinde bir şey var mı diye kontrol ediyordu. Az ötede duran bisikletini ise çoktan unutmuştu. Bunu fırsat bilen Hurşit, Saadet’in bisikletinin tekerleklerini patlatmıştı. Yavru köpeğı Saadet’in elinden

ekiştirerek alan Hurşit, bu kez onu oradaki bir su birikintisinin içine atmıştı. Mevsim sonbahardı ve yavru köpek titremeye başlamıştı. Saadet çok kızmış ve Hurşit’in üzerine yürümüştü.

Aslında o gün Hurşit’e çok kızmıştı. Ama taşınacaklarını duyunca içinden bir şeyler kopmuş, güzel nasihatlerle onu uğurlamış ve affetmişti. Daha sonra annesinden işittiğıne göre bir sulama kanalında bulunmuştu Hurşit. Arkadaşları düştüğü-nü söylemişlerdi. Bulunduğunda her yeri şiş imiş ve artık onun için çok geçmiş. Saadet’in öfke kokusu uçup gitmiş yerine üzüntünün katran kokusu gelmişti.

Saadet’i anılar mı yormuştu yoksa hastalığı mı kestiremiyordu. Bu esnada annesi düşüverdi aklına, sonra babası. Çifte kumrular derdi herkes onlara ecel aralarına girene dek. Gök gürültüsünden korkardı Saadet. Kaçardı ebeveynlerinin yanına. Sözlerinde sükun bulurdu. Hatıra sağanağına tutuldu. Boğazında inatçı bir öksürük. Giderek arttı. Kapağı açık kalmış duygu kavanozlarından yayılan kokular birbirine karıştı. İi dışına çıktı. Boncuk boncuk terledi alnı. Çırpındı, titredi, kasıldı. Eli masadaki kupaya çarptı, bitki ayı devrildi. Bir hırıltı oturdu boğazına. Ağzının kenarına az önceki gibi dingin ve solgun bir gülümseme yerleşti belli belirsiz. Gözünün feri gitmiş, kıpırtısız bedeni hafiflemişti. Kanatlandı âdeta. Camın önünde şimdi üç beyaz kumru vardı.

BİR ANI

Daha okuma bilmeyen küçük bir kızım. Oruç ayındayız. Haziran ayı. Su boyu vadilerini yurt edinmiş bir yılıkyı arıyoruz. Şafakta yollardayız. Atımızın yılıkyı karıştığı söyleniyor. Özgür ruhlu, gepgenç o karayağız atı net hatırlıyorum. Babam oruç, hiç bırakmıyorum elini; böylece bize tarif edilen tepelere doğru taşlı, çimenli, ağaçsız güzergâhta ilerliyoruz. Gün öğlen olana dek arıyor ama bulamıyoruz atı. Geriye, Menik adındaki bahçelere dönüp biraz daha ot biçmek istiyor babam. Aşırı susamış olduğundan bitkin. Bunu hissediyorum. Bahçe yamacının inişinde buz gibi bir su kaynağı var. Oraya ulaşmışız. "Kızım," diyor gözlerime bakıp, "şu gözeden bir avuç su iç." Elinden çözülüp kaynağa iniyor ve su içiyorum. Bir avuç daha, diyor. Yüzüne bakıyorum, ılık ılık, dupduru. Ve isteğini gerçekleştirip üç avuca tamamlıyorum. Başımı kaldırdığımda serinlemiş buluyorum alnını. Şimdi susuzluğum geçti diyor, kollarımdan kavrayıp yukarı çekiyor beni, nasıl güzel gülümsüyor, nasıl güzel bir sesle, "Aferin," diyor. Anlıyorum onu. Pes etmeyerek bütün gücümüzü toplayıp yürüdük, aradık birlikte...

BİR KİTAP

Ruhun simge düzeyine yükselttilerek somutlaştırıldığı, tarih dışı ve zaman dışının tarihsel ve zamansal sınırlarda billurlaştırıldığı kitap; bizleri kuşatan "söz"ün kendini devinim hâlinde bir biçimsizlikle çoğaltışını hisseden bir ruhla yazılmış. Kitapta imgenin, rengin, kokunun ve nihayet "ses" imgesinin hâllerinin özetlenişi, bilincin ve varlığın düzlemlerinin felsefenin başaramadığı ölçüde belirginleştirilmesi ve resimlenişi olağanüstü. İnsanın en köklü duygusudur aşk; eşikte olmadır, hissedilir, açılmaz, berrak bir bilinç açıklığı içinde evrenin uçsuz bucaksız ufuklarına doğru süzülerek kanatlanmadır ve orada bulduklarıyla insanın kendi öz benliğinde bulduklarının kelimelere dönüşmesi, biçimlenişi, anlamın cisimlere, biçimlere bürünüşüdür aşk. Sonra, ilahi olan ve insani olanın kan ve şarap gibi birbirinden yankılanışıdır aşk. İnsan hayatının ve ömrünün nasıl da büyü bir hüznü aynası oluşunu; su, ateş, toprak, hava unsurlarının insan özüne yazılmış oluş yazısının bir kesitini teşkil eder biçimde yorumlanışını eşsiz buldum.

ÜÇ TAVSİYE HASİBE ÇERKO

BİR FİLM

Acının, insanı O'nun huzurunda yüceltişi. Etraf kan, ölüm, aldanış, süt doluyor. Manidar Leonardo resmi: Kenar çizgileri son derece yumuşak, ötekiyle kaynaşmış, birbiri içine geçmiş karakteristikler, ama insan yüzü ile at yüzlerinde tezahür eden saf ifade ufacık bir karışıklığa mahal vermiyor. Filmde kendini ifşa eden derin sessizlik -ki ruhun dili sessizliktir; özselliklere açılmanın biricik imkânıdır- insanı içine çekiyor. Yaşamın uğraklarının; düğümün ve her şeyin üstünde bütün bir evreni tutan ruhun kokusu yayılıyor. İman! Bayılıcı bir harmoni, acı verici bir dans, kanın sonsuzla sarmalanmış hâlde varlığa yayılırken duyduğu tuhaf coşku. Filmin alt akıntısını teşkil eden muazzam huşu atmosferi filmin kök izleği. Bu sebeple bence bütün realist çağrışımlarına rağmen Ben'in hiçlikle dolaysız bir karşılaşmasının (Huşu'nun) alegorisidir bu film.

BİR GÜNEŞE ZERRE OLABİLMEK

canan olpak ko

Yunus Emre “Benem ol aşk bahrisi denizler hayran bana / Deryâ benim katremdir zerreler umman bana” diyor. Varlığı karşısında denizlerin birer deryaya, zerre misali taneciklerin okyanuslara dönüştüğü muhteşem bir Allah algısı. İnsan sormadan edemiyor: Her geçen gün keşfedilen yeni galaksilerle birlikte düşündüğümüzde, hadi Âlemlerin Yaratıcısı karşısında denizlerin birer damla misali küçülmesi son derece mantıklı. Peki zerre misali taneciklerin okyanuslara dönüşmesinden ne anlayacağız? Gelin bu sorunun cevabını şiirlerde arayalım.

Zerre denilince bugün bizim aklımıza çok küçük, değersiz gibi anlamlar geliyor. Divan şairlerinin kabulünde zerre, güneş huzmelerinin önünde sağa sola uçuşan toz taneleri anlamına geliyor. Bunda elbette toz tanelerinin havada kendi başına uçuşabilecek denli küçük olmasının etkisi büyük. Ama şairler, toz zerreciklerinin o başıboş uçuşmalarının gerisinde bir arzu amacı bulmuşlar ve zerreciklerin, güneşin cazibesine kapıldıklarını düşünmüşler. Şöyle diyor Mihri Hatun:

Revzenünden zerre-veş üstüne düşer
Müşteri/Gördi benzer gün cemâlün
oldı ser-gerdân ana

Beyti günümüz Türkçesine “Müşteri yıldızı, güneşe benzer güzel yüzünü penceresinden görünce ona hayran oldu” şeklinde çevirebiliriz. Tabii burada Müşteri Yıldızı’yla kastedilenin Jüpiter olduğunu, divan şairlerince bu gezegenin adaleti ve

adaletle ilgilenen devlet görevlilerini temsil ettiğini bilmemiz gerekiyor.

Âlem içre vücûdumuz yoktur
Zerreyiz âfâtâbâ mensubuz

Böyle diyor Beyani. “Bu dünya içinde varlığımız yoktur, bizler güneşe mensup zerreleriz.” anlamına gelen bu beyti okuduğumuzda, bir güneşe zerre olabilmeyen nasıl da muhteşem bir teslimiyet olduğunu daha iyi görebiliyoruz. Ve bugün biri bize “Seni zerre kadar sevmiyorum.” dediğinde aslında ne denli büyük bir şeyi kaybettiğimizi, “Beni zerre kadar sevmeni istiyorum.” diyen birinin bizden ne kadar büyük bir bağlılığı istediğini daha iyi anlayabiliyoruz.

Güneş olmak elbette maharet. Onda, varlıkların görünürlük kazanabildiği ziya var çünkü. Karanlığın elinde kaldığında onca marifetin, gösterişin, güzelliğin hiçbir kıymeti yok. Ama zerre olabilmeyi başarmak da büyük maharet. Sonuçta gören nice gözler hakikate bakmakta kör kalmışken zerre, hakikatin kıymetini anlayabilmiştir.

Klasik şiirde kimin tarafından söylendiği bilinmeyen şiirlerin şairi Laedri kabul edilir. Bir nevi halk şiirinde anonim adlandırmasının divan şiirindeki karşılığı. İşte o tür Laedri bir beyitte, meçhul şairimiz güneşin cazibesine sevilmenin yüzünü karşılaştırıyor: “Güneşte varsa câzibe senin yüzünde yok mudur / Cemâline gönül gibi cihânın incizâbı var”

Şair her ne kadar bu beyitte zerre sözcüğünü kullanmasa da güneşe duyulan cazibeyi zikrederek toz zerreciklerinin güneşe duyduğu arzu ve isteğe işaret ediyor ve “Senin güzel yüzüne, gönlüm gibi tüm dünyanın ilgisi var.” diyor. Son derece basit görünen bu benzetme ilgisinin gerisinde ne de büyük anlamlar var aslında. Gönülden sevdiklerimiz karşısında varlığımızın toz zerreciklerinden farksız olduğunu söylüyor şair ve oradan gelen çekim gücünün etkisi dışında kalan başka her tür eylemimizi başıboş birer savrulma kabul ediyor.

Asıl önemlisi, karşısında zerreten farksız olduğumuz o varlığın kim olduğu. Onu ister beşerî duygularımızın muhatabı istersek yapıp ettiklerimizi bizden daha iyi bilen mutlak hüküm sahibi kabul edebiliriz. Beyani’nin yukarıda andığım beytiyle birlikte düşününce sanki ikinci anlam daha baskın geliyor. Gerçekten de o mutlak güç sahibi karşısında varlığımız, toz zerreciklerine benzemiyor mu? Hayat adı verilen bu başıboş savrulma, O’ndan gelen ziyaya sığındığımızda bir anlam ve önem kazanmıyor mu?

Sanırım şimdi, Yunus Emre’nin “Deryâ benim katremdir zerreler umman bana” dizesiyle ne demek istediğini anlayabiliyoruz. Allah’ın büyüklüğü, mümin gönüller tarafından sevilince daha iyi anlaşılacaktır ve insan, Allah’a sığındıkça kendi varlığının bir anlam ve nitelik kazandığını görecektir. Galiba bu noktada yapmamız gereken, zerre ve güneş ilişkisi kabulünde eskilerin bulduğu anlamı hayatımıza uygulamak ve o ilahi ışığın cazibesine kapılarak değersiz varlıklarımıza değer kazandırmak olacaktır.

HAYALLERE GİDEN YOLUN DOĞRU ADIMLARI

Her büyük yolculuk tek bir adımla başlar, her devrimsel fikir ise bir kıvılcımla doğar. Girişimcilik dünyasında bu kıvılcımlar geleneksel düşünce yapılarını aşarak yeni ufuklara yelken açan fikirlerden oluşur genelde. Girişimcilik, mevcut durumu sorgulamakla başlar. Var olanı kabul etmek yerine, “Daha iyisi mümkün mü?” diye sormak girişimciliğin ilk adımıdır. İnovasyonun temelinde yatan bu sorgulama ruhu, sıradanı olağanüstüye dönüştürebilir. Siz de kendi alanınızda yenilikçi bir fikirle çıkış yapabilirsiniz; önemli olan, bu fikrin peşinden gitmeye cesaretinizin olup olmadığıdır. Ancak fikirler tek başına yeterli değildir. Onların gerçek potansiyeli hayata geçirildiklerinde ortaya çıkar. İnovasyon, büyük bir fikir denizinde yüzmenin ve en parlak inciyi bulma çabasının bir sonucudur. Başarılı bir teknoloji girişimcisine düşen görev, mümkün olduğunca fazla fikir üretmek ve bu fikirler içinden en değerlisini seçebilmektir.

Fikir üretimi sürecinde girişimcilerin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri, kendi fikirlerini objektif bir şekilde değerlendirememeleridir. Yaratıcılık ve orijinallik subjektif kavramlar olduğundan, bir fikrin başarılı olup olmayacağını önceden tahmin etmek zordur. Bu nedenle girişimcilerin, fikirlerini çeşitli perspektiflerden değerlendirebilmeleri, geri bildirim alabilmeleri ve fikirlerini sürekli olarak sorgulamaları önemlidir. Başarıya

ahmet melih karauguz

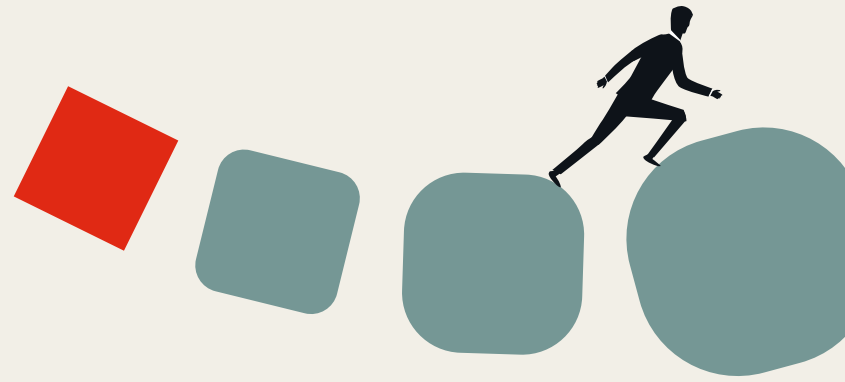
ulaşmanın yolu sadece iyi fikirler üretmekle kalmayıp aynı zamanda bu fikirleri eleştirel bir gözle incelemekten geçer.

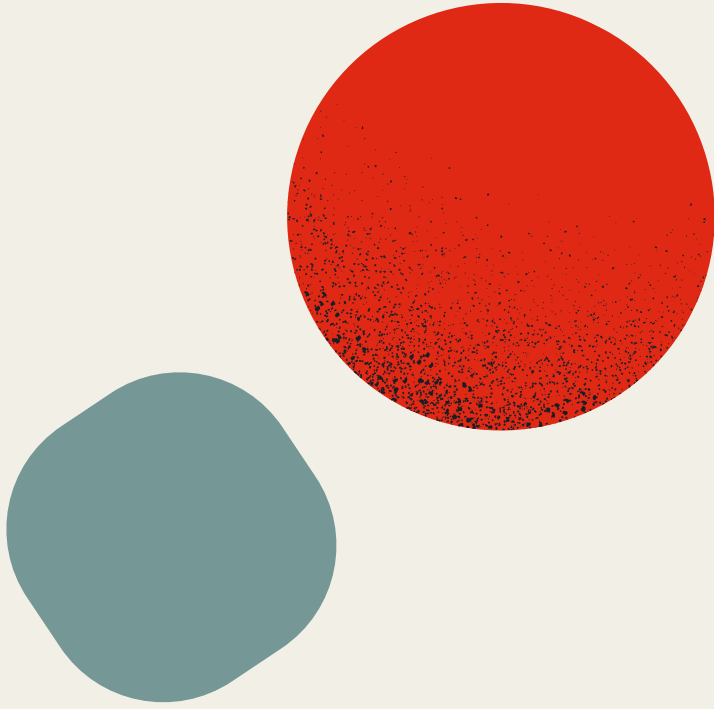
Rüzgâra Karşı Yelken Açmak

Fikir denizinde yolculuğa çıkan girişimciler için en büyük meydan okuma, bu fikirleri gerçeğe dönüştürme sürecidir. Her başarılı girişim, riskleri dengeli bir şekilde yönetmeyi gerektirir. Adam Grant ve Sheryl Sandberg, orijinal fikirleri hayata geçirme sürecinde girişimcilerin büyük riskler almaktan kaçınma eğiliminde olduklarını belirtirler. Aslında başarının sırrı tüm yumurtaları tek bir sepete koymaktan ziyade riskleri akıllıca yönetebilmekte yatmaktadır. Bu, bir yandan yenilikçi fikirlere yatırım yaparken diğer yandan güvenlik ağınıza korumayı da içerir.

Örneğin, birçok tanınmış girişimcinin kariyerlerinin başında, gündüz işlerini sürdürdükleri, geceleri ve hafta sonları kendi projelerine zaman ayırdıkları bilinmektedir. Bu, onlara ekonomik güvenlik sağlarken aynı zamanda tutkularını takip etme özgürlüğü vermiştir. Dolayısıyla gerçek girişimcilik ruhu, tüm köprüleri yakmakla değil bilinçli risk almakla ilgilidir.

Fikirlerini gerçeğe dönüştürmeye çalışan girişimciler sıklıkla yalnızlık ve anlaşılma gibi duygularla karşılaşır. İnovatif bir fikir, doğası gereği, çoğunluk tarafından başlangıçta kabul görmez. Burada önemli olan geri bildirim toplama ve eleştirilere açık olma kapasitesidir. Gerçek bir girişimci, eleştirileri kişisel bir saldırı olarak görmek yerine bunu fikrini geliştirmek için bir fırsat olarak değerlendirir. Aynı zamanda bir fikrin başarısı onu

meraklarını koruyarak ve dünyayı farklı gözlerle görmeye devam ederek yenilikçi düşüncenin kıvılcımını canlı tutabilirler. Aynı zamanda orijinal fikirlerin sürdürülebilir başarısını sağlamak için bir toplulukla bağlantı kurmak da önemlidir. *Orijinaller* kitabında fikirlerini destekleyen ve eleştiren bir topluluğun girişimciler için hayati öneme sahip olduğu vurgulanır. Bu topluluk mentorlardan, meslektaşlardan hatta eleştirenlerden oluşabilir. Onların geri bildirimleri girişimcilerin fikirlerini sürekli olarak sinama ve geliştirme fırsatı sunar. Bu etkileşim, bir fikrin gelişimi için zengin bir zemin oluşturur ve girişiminin vizyonunu genişletir.

Sürdürülebilir başarının bir diğer anahtarı, başarısızlıkla başa çıkmak ve ondan öğrenmektir. Başarılı girişimciler, hatalarını ve başarısızlıklarını yenilikçilik yolculuklarının doğal bir parçası olarak görürler. Bu deneyimler onlara neyin işe yarayıp neyin yaramadığını öğretir ve gelecekteki girişimler için değerli dersler sunar. Başarısızlık, yenilikçi bir fikrin sonu değil daha iyi bir başlangıç için bir adımdır.

Son olarak, orijinal fikirlerin sürdürülebilir başarısı girişimcilerin sosyal etkilerini anlamaları ve kucaklamalarıyla yakından ilgilidir. Girişimciler, fikirlerinin sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve çevresel etkilerini de göz önünde bulundurmalıdırlar. Bu bilinç girişimlerinin daha geniş bir amaca hizmet etmesini sağlar ve toplumda olumlu bir değişim yaratır. Girişimcilik cesur fikirlerin ve bu fikirlerin peşinden gitme kararlılığının birleştiği bir yolculuktur. Girişimciler için gerçek başarı, kendi orijinal yolculuklarını yaratmaktan ve bu yolculukta sürekli olarak yenilik yapmaktan geçer.

hayata geçirme sürecinde gösterilen azim ve kararlılıkla yakından ilgilidir. “Seinfeld” gibi başlangıçta başarısız olarak görülen projeler, zamanla kendi alanlarında kilometre taşları hâline gelmişlerdir. Bu, girişimcilerin fikirlerine olan inançlarını korumaları ve zorluklar karşısında yılmamaları gerektiğini gösterir. Başarının anahtarı, karşılaşılan engelleri aşma yeteneğindedir.

Son olarak, bir fikri gerçeğe dönüştürmenin önemli bir parçası, doğru zamanlamadır. Hem *Orijinaller* kitabında hem de girişimcilik literatüründe bir fikrin başarısı için “doğru zamanda doğru yerde olma”nın kritik önemi vurgulanır. Girişimcilerin piyasa koşullarını, teknolojik gelişmeleri ve toplumsal trendleri sürekli olarak izlemeleri ve buna göre hareket etmeleri beklenir.

Orijinalliğin Sürdürülmesi

Girişimcilik yolculuğunun en büyüleyici yanlarından biri, başlangıçta bir fikrin nasıl tutkulu bir arayışa ve sonunda gerçek bir değişime dönüşebileceğidir. Ancak bu süreçte, orijinal fikirlerin sadece hayata geçirilmesi değil aynı zamanda bu yenilikçi ruhun sürdürülmesi de kritik öneme sahiptir. Adam Grant ve Sheryl Sandberg’in *Orijinaller* kitabı, bu sürdürülebilir başarının sırlarını ortaya koyar.

İnovasyonun devamlılığı bir girişimcinin kendi içsel motivasyonuyla başlar. Orijinal fikirleri sürekli olarak üretmek ve bunları hayata geçirmek için girişimcilerin kendilerini sürekli yenilemeleri gerekir. Bu, yeni ilham kaynakları aramak, farklı perspektiflere açık olmak ve öğrenmeye devam etmek anlamına gelir. Girişimciler

SELAM SANA HAZİNE!*

FATMA ASİYE ŞENAT

Sana, seni anlatan bir ayetle sesleniyorum bugün. Evet, sana seslenen bir ayet. Bir kulak ver bak; genç diyor, iman etmiş diyor. Bana seslenecek hâli yok ya, elbette sana:

“...Hakikaten onlar Rablerine inanmış gençlerdi; biz de onların doğru yola adanışlarını daha da artırdık.” (Kehf, 18/13)

Bu ayet, Kehf suresinde bir grup mümin gencin yaşadığı mucizevi tecrübeyi anlatan pasajda yer alıyor. Bildiğiniz gibi bir mağaraya sığınan -yaygın kabul gören görüşe göre- yedi gencin ve köpeklerinin hikâyesidir Ashab-ı Kehf kıssası. Ashab-ı Kehf mağara yâranı anlamına geliyor; ashap kelimesini sık sık duymuşsunuz zaten, kehf de mağara demek. Sıcaktan, yağmurdan, doludan kaçmak için sığınmadılar onlar mağaraya. Şehirlerinde yaşamaya devam etselerdi ya küfre rıza gösterecek ya da şehit edileceklerdi. Oysa ne imanlarından vazgeçebilirlerdi ne de canlarından; yani ne yârdan ne serden. Onlar da dediler ki “Bu şehri terk edelim, Allah’ın arzı, lütfu geniş değil mi? Başka yerde kendimize mümince bir hayat kuralım.” Böylece üçüncü bir yol açtılar kendilerine. Nasıl genç bir tutum değil mi? Zira yanlışa yanlış deme güç ve cesareti

herkesten çok gençlerde bulunur. Bu nedenle hayatı sorgulama, değiş-tirme ve dönüştürme enerjisinin membaı gençlik dönemidir, derler. Bu gençlerde de o enerji vardı. Evin-den, yurdundan sürülen pek çok peygamber ve mümin gibi onlar da döküldüler yola.

Bu terk ediş bir küsme, mücadeleden vazgeçiş ya da kaçış değildi. “Ne olacaksa olsun!” deyip mücadeleden bezmiş bir hâlde de değillerdi. Gençtiler ama efelik yapacak kadar ucuz değildi davaları, canları. Bu gençler, içinde yaşadıkları toplumun inancına karşı körü körüne bir inkâr içinde de değillerdi, geç bir ergenlik kriziyle itiraz etmiş olmak için de itiraz etmemişlerdi. Muhalif duruşları bilgi ve hikmete dayanıyordu.

Kaynaklar diyor ki onlar toplumun varlıklı, seçkin ailelerinin oğullarıydı, şimdinin tabiriyle ailelerinin veliahtlarıydılar. Alışkanlıklarını, konfor alanlarını, itibarlarını, ikballerini, sevdiklerini kaybetmeleri anlamına geliyordu bu terk ediş. Gönüllerinde belki birçok burukluk, onlarca soru işareti ve endişe, bütün bunlarla birlikte Rablerine de tam bir teslimiyet ve güven vardı. Belki de hayatlarındaki ilk reddedilişi, ilk vazgeçişini Allah uğrunda yaşadılar.

Kim bilir, bazılarının arkada yavuk-lusu, bazılarının eşi, evladı, birkaçının gözü gibi baktığı işi gücü, bazılarının o zamana kadar yanından hiç ayrılmadığı anası, babası kalmıştı. Gönüllerinin bir yanı onlarda kalsa da gözleri imanlarını korumaktan başka bir ülküyü görmedi.

Böylece ayrıldılar şehirlerinden, bir köpek de onlara katıldı. Kıtırmir’den de “bir köpek” diye bahsetmek pek uygun olmadı. O eşiğe patilerini uzatmış yatışını Rabbimizin sevgiyle anlattığı, yaşanan mucizenin tanığı ve tarafı olmuş köpeklerin şahı bir “Köpek”. Sonra ne olmuş sen sure-den öğren, sadece İslam âleminde değil, diğer kültürlerde yedi uyurlar kültürünü de şuradan (<https://islamansiklopedisi.org.tr/ashab-i-kehf>) detaylarıyla tetkik edebilirsin istersen. Ben başka bir hususun altını çizmek istiyorum.

Kur’an’ın anlatım üslubu açısından Ashab-ı Kehf’in yaşadığı tecrübenin şöyle bir özelliği var: Allah elbette kendisi tarafından belirlenen kuralları bir hikmete bağlı olarak belirli bir zaman ve mekânda değiş-tirme yetkisini elinde tutar. Ateşe yakıcılık vasfını veren, ateşe atılan İbrahim olunca “Yakma, serin ol!” der ve İbrahim yanmaz. Suyu boğma

özelliği veren, Musa'yı ve inananları denizde açtırdığı yolda yürütür, salimen karşı sahile erdirir. Günün koşullarında aylarca yolculuğa tekabül eden çok uzak mesafelere Son Peygamber'ini bir anda götürür getirir. Ama böyle tecrübeleri peygamber yaşar, müminler ancak onlara refakat ediyorlarsa bu gibi hâllere tanık olurlar. Oysa bu gençlerin arasında peygamber yoktu. Onlar tamamen normal bir gündelik hayat yaşarken böyle bir sürecin içine düşüverdiler, daha ne olduğunu anlayamadan daldıkları derin uyku tamı tamına 309 yıl sürdü. Kural böyle değildi, açlık ve susuzluğun onları öldürmesi gerekirdi ama öldürmedi, çünkü onlar ilahi koruma altındalardı.

Biz bu mucizevi yaşantıdan şunu öğrendik ki adanmış bir gönülle Rabb'ine yönelen O'nun desteğini alır. Elinin altında günahın binbir çeşidine imkân varken bunları ardında bırakarak Rabb'inin rızasını kazanmayı seçen elbette kazanır. Kendini akışa kaptırmadan sorumluluklarını ciddiyetle üstlenen zafere erer. Allah'a ait bir varlık olduğunun bilinciyle, cesaretle çalışıp emek verenler, hayatını böyle bir ülkü uğruna bezledenler... Yanlış karşısında susmadan doğruların yerleşmesi için kendi benlikleriyle, statükoyla, yanlışlardan nemalananlarla ahlaklı bir mücadele yürütenler.... İşte böylece genç kalanların bambaşka formlarda sunulan ilahi ikramlara mazhar olabileceklerine dair umut her daim

diri kalır. Tabii demiyorum ki onlar da 309 yıl bir mağarada korunurlar! Ama içinde bulundukları koşullara uygun destek, belki hiç beklenmedik bir anda gelir. (Talak, 65/2,3) Şimdi Gazze'de, Doğu Türkistan'da olduğu gibi şartların ağırlaştığı, peygamberlere bile "Allah'ın yardımı ne zaman?" (Bakara, 2/214) dedirten koşulların yaşandığı zamanlarda ümidi kaybetmemek, yere sağlam basmak, bu nedenle "mümin" ve "genç" olanların harcıdır. "Gün doğmadan neler doğar." neşesine kapılmak, gerçekten iman etmiş olanlara yaraşır ancak. Rab'lerinin desteği altındaki gençlerin yani Ashab-ı Kehf'in tecrübesini gönlümüzde mih gibi tutmak bu yüzden umudun baharını hep canlı tutar.

* Genç, eski Türkçede "hazine" demektir.

FATİH SULTAN MEHMET VE HOCASI MOLLA GÜRANİ

KORAY ŞERBETÇİ

Fatih Sultan Mehmet, Osmanlı İmparatorluğu'nu cihan devleti seviyesine taşıyan, Osmanlı klasik çağı olarak bilinen ihtişamlı dönemi devlet ve kültür kurumlarıyla inşa eden padişah'tır. Fatih büyük bir devlet adamı ve komutan olması yanında bilime ve sanata verdiği değerle de tanınır. Örneğin onun tarafından gerçekleştirilen ve bir çağ açan İstanbul'un fethi ve sonrasında şehrin bir kültür merkezi hâline gelmesi, Fatih Sultan Mehmet'in liderlik ve ileri görüşlülüğünün sadece savaşçılıktan ibaret olmadığını, aynı zamanda bilgiye ve kültüre olan tutkusuna da örnektir. O, kendi döneminde, hiçbir hükümdarın yapmadığı kadar bilim adamlarını korumuş, sanatı teşvik etmiş ve eğitimi desteklemiştir.

Fatih'in İstanbul'un fethinden sonra şehri bir bilim ve kültür merkezine dönüştürme çabaları, âdeta bir kültür inkılabı kapsamında ve derinliğinde bir hamledir. Onun bu çabaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun

ilerlemesinde ve çağının en gelişmiş dünya devleti olmasında siyasi ve askerî ilerlemeye sağlam bir zemin oluşturmuştur.

Peki bu büyük hükümdar böylesine geniş bir vizyonu nasıl kazanmıştı?

Bir Cihan Hükümdarı Yetiştiriyor

Fatih Sultan Mehmet'in yetişmesinde kuşkusuz en önemli figür babası Sultan II. Murat'tır. Bir bilge hükümdar olan II. Murat'ın, oğlu Şehzade Mehmet'in ufkunu açıcı ve zihnini terbiye edici tavrı, geleceğin büyük Fatih'ini şekillendirmesi bakımından göz ardı edilemez bir unsurdur. Sultan Murat'ın oğlu Mehmet'in yetişmesinde izlediği ciddi ve disiplinli eğitim şekli, daha sonra bir geleneğe dönüşecek ve diğer Osmanlı şehzadelerine de model olacaktı. Şehzade Mehmet, eğitim yaşamında Kur'an-ı Kerim, hadis, fıkıh, tefsir, siyer ve kelam gibi dinî ilimlerin yanı sıra matematik, tarih, coğrafya, edebiyat gibi sahalarda da eğitim almış, ateşli silahlara ilgi göstermiş; Arapça, Farsça gibi İslam medeniyeti dairesinin lisanları yanında Yunanca, İtalyanca ve Latince gibi Batı dillerini de öğrenmiştir. O, hem kendi medeniyet ikliminin eserlerini hem de Antik Batı dönemi eserlerini detaylıca okumuştur.

Şehzade Mehmet tahta çıkma vakti gelip Sultan II. Mehmet olduğu andan itibaren de Osmanlı sarayı bir bilim ve kültür merkezi hâline getirilmeye başlanmış, âlimler destek-

lenmiş ve çalışmaları için gerekli koşullar sağlanmıştı. Özellikle İslam ilimleri yanında felsefe, astronomi, matematik ve tıp gibi çeşitli alanlarda âlimlerin koruma altına alınması ve çalışmalarının teşvik edilmesiyle Osmanlı sosyal ikliminde bilgi birikimi artmış ve Osmanlı Devleti, dönemin diğer dünya devletlerine göre üstün bir konuma yükselmiştir. İstanbul'un fethedilmesi ile birlikte de birçok Bizans âlimi Osmanlı topraklarında kalmayı tercih etmiş böylece Doğu ve Batı bilimi arasında köprüler kurulmuştur. Bu durum devletin kültürel birikimine de katkı sağlamıştır. Örneğin George Amirutzes dil bilim, felsefe ve ilahiyat alanlarında Bizanslı bir uzmandır. Fetihten çok önce 1437'de Avrupa'ya gitmiş ama 1440'ta geri dönmüştür. Hatta İstanbul'da da durmayarak Trabzon'a yerleşmiştir. Fatih Sultan Mehmet 1461'de Trabzon'u fethettiğinde onun hizmetine girmiştir. Rivayete göre kendisi daha sonra Müslüman olmuştur. Bu rivayet güçlü bir şekilde kanıtlanamasa da Vasıl isimli oğlunun Müslüman olduğu kesin olarak biliniyor.

Fatih Sultan Mehmet'in Ali Kuşçu gibi astronomi ve matematik alanında zirve bir ismi Türkistan'dan İstanbul'a davet etmesi de buna güzel bir örnektir. Bu daveti kabul eden Ali Kuşçu İstanbul'a gelerek Sahn-ı Seman Medresesinin başına geçmiş, Fatih Sultan Mehmet tarafından bilhassa astronomi alanında çalışmalar yapması için teşvik edilmiştir.

Fatih Sultan Mehmet'i Yetiştiren Âlim

Sultan II. Murat'ın geleceğin Fatih'i olacak oğlu Şehzade Mehmet'in yetiştirilmesinde attığı en önemli adım Molla Gürani ile el ele vermesi olmuştur. Günümüzde Suriye sınırları içinde kalan Güran kasabasına bağlı bir köyde 1410 yılında doğan Ahmet bin İsmail bin Osman Gürani, ileride Osmanlı Devleti'nin zirve hükümdarlarından Fatih Sultan Mehmet'in ruhunu ve zihnini yoğuracak en önemli isimlerden birisi olacaktır.

Molla Gürani, küçük yaştan itibaren sağlam bir eğitim görmüştü. Suriye'de başlayan ilim yolculuğunu Bağdat, Diyarbakır, Hums, Hayfa, Şam ve Kahire'de tamamlayarak tefsir, kıraat, hadis ve fıkıh ilimlerinde değerli bir âlim olarak yetişti ve medreselerde ders vermeye başladı.

Bu büyük âlimin Osmanlı topraklarına girişi ve Şehzade Mehmet'in hocası olması ise ilginç bir şekilde gerçekleşti. Rivayete göre dönemin âlimlerinden Molla Yegan, hac dönüşünde Kahire'ye uğramış ve Molla Gürani'yi orada keşfetmişti. Onun büyük bilgi birikimini gören Molla Yegan kendisini Osmanlı topraklarına davet etti. Teklifi kabul eden Molla Gürani'nin yolculuğu da böylece başlamış oldu. Ama asıl keşif Molla Yegan'ın Sultan II. Murat ile karşılaşmasında gerçekleşti.

Sultan ve âlim arasındaki sohbet sırasında II. Murat ona “Gezip gördüğün yerlerden bize ne hediye getirdin?” diye sorunca Molla Yegan, “Tefsir, hadis ve fıkıh ilminde iyi yetişmiş bir âlim getirdim.” dedi.

Gelen konuğ u iyice merak eden Sultan onu görmek istediğ ini söyleyin- ce tanış ma gerçekleşmiş oldu. Molla Gürani ile sohbet eden Sultan, gerçekten de ondaki ilm derinliğ i fark etti ve müderris tayin etti. Bir süre müderrislik yapan Molla Gürani daha sonra şehzade Mehmet’in ğ retmeni olarak görevlendirildi.

şehzade Mehmet, ilk eğ itimini hocası Molla Gürani’den almıştır. Bu konuda anlatılan rivayetler günümüz eğ itim mantığ ına aykırı olsa da XV. asrın şartlarında bize ilginç detaylar vermektedir. Buna göre Molla Gürani Manisa sancağ ına gider ve şehzade Mehmet ile konuşur. Konuşma sürerken şehzade Mehmet’in dikkatini hocanın elindeki sopa eker ve ne olduğ unu sorar. Molla Gürani, “Pederiniz haylazlığ ınızı iş itmişler, eğ er yine okumak istemezseniz, emrettiler, sizi bu sopa ile yola getireceğ im.” der.

şehzade Mehmet bu uyarı üzerine disiplinden ödün vermeyen bir eğ itimciyle karş ı karş ıya olduğ unu anlar ve iş i ciddiye alır. Zamanla Molla Gürani’nin elinde, şehzade Mehmet’in benliğ inde saklı bulunan deha gün yüzüne çıkar.

Molla Gürani, II. Mehmet’in ilk saltanatında ve tahttan inerek tekrar Manisa’ya dönüşünde onun yanında bulunur. Fatih ikinci kez tahta ge-

ince çok şey borçlu olduğ u hocasını vezir tayin etmek ister. Fakat Molla Gürani, “Senin kapında hizmet edenler sonunda vezirlik makamına ulaşmayı arzular. Eğ er kendileri dış ında bir kimse vezir olursa sana olan bağ lılıkları zayıflar ve saltanatının düzeni bozulur.” diyerek kabul etmez. Hocasının bu hassasiyetini gören Fatih onu kazaskerlik makamına getirir.

Molla Gürani, İstanbul’un fethi sırasında Fatih’in danışma meclisinde bulunur, orduyla birlikte feth e katılır ve savaş ın en sıkıntılı günlerinde padişaha destek vererek kuşatmanın devamını sağ layan grubun içinde yer alır. O, büyük bir âlim olarak pek çok âlim de yetiştiren bir eğ itimcidir. Vaktini ders vermekle kitap yazmakla ve ibadetle geçirir. Bir Osmanlı âlimi olarak dinî ve ilm kamu eserlerinin de çoğ alması için dört cami, bir darülhadis medresesi ve bir hamam da yaptırır.

Kazaskerlik görevinden sonra Bursa’ya kadı olarak atanan Molla Gürani, bir süre sonra Anadolu’dan ayrılıp Mısır’a gider. Mısır Sultanı Kayıtbay’dan büyük sayg ı görür ama Fatih Sultan Mehmet, Kayıtbay’dan hocasını yanına geri göndermesini ister. Tekrar Osmanlı topraklarına dönen Molla Gürani, o dönemde en yüksek ilmiye makamı olup daha sonra şeyhlislamlığ a dönüşecek olan İstanbul mftlğ ne getirilir. Bu makamda sekiz yıl kalan Molla Gürani, 1488 senesinde İstanbul’da vefat eder ve Aksaray semtinde kendi yaptırdığ ı caminin haziresine defnedilir.

Fatih Sultan Mehmet’in sayg ısını kazanmış olan Molla Gürani, alçak gönüllü, vakur ve fikirlerini açıkça ifade etmekten çekinmeyen bir kişi- liğ e sahipti. Kendisinin yetişmesinde, Molla Gürani’nin büyük emeğ i olduğ unu bilen Fatih, hocasını çok sever, ona hürmette kusur etmezdi. Molla Gürani de onun hocası olmasının yanı sıra ciddi bir danışmanıydı. Fatih Sultan Mehmet’e ğ tler verir, kendisine danıştığ ında iş lerinde ona yardımcı olurdu. Talebesi olan Padişah’a muhabbetinden dolayı yeri geldikçe onu eleştirmekten ve sert biçimde uyarmaktan da çekinmezdi. Onun ğ tlerini sert biçimde söylemesi tamamıyla talebesi olan Sultan’a yakınlığ ındandı. Bu bakımdan Türk ve dünya tarihinin büyük hükümdarı Fatih Sultan Mehmet’in seçkin kişiliğ i üzerinde Molla Gürani’nin eğ itimciliğ i ve ilm derinliğ i her zaman fark edilecek kadar belirgin olmuştu.

Aco Šopov*

Makedoncadan Çeviren: Vildan Kaloshi

UZUN ZAMANDIR BU MEKÂDA YAŞIYORUM

Altında dağ pınarlarının mırıldandığı, çocukların kelebekler yakaladığı, boydan boya çam ağaçlarının asırların sessizliğini yakaladığı bu yerde uzun süre yaşadım. Uzun zamandır bu yerde yaşıyorum ve zamanla yavaş yavaş kararmaya başladım. Bak diyorum, bak ne oluyorsun? Kendini bile tanıyamıyorsun. Bir zamanlar arzularının güneşte turnalar gibi daldığı derinliklerdi bu gözler, şimdiyse rastgele yağmurlarda gece için sadece iki kuru göz. Bir zamanlar bu eller, tekerlek izi olan toprakta gezinen sabanlardı ve şimdi suların üzerinde çatallanmış söğüt çubuklarına benziyorlar. Bir zamanlar, diyorum ki, siz de çocuklar gibi elinizde kelebeklerle oynardınız, onların altın tozundan bahçesinde kiraz çiçekleri açardınız.

Neden hepsinin parmaklarının arasında yok olmasına izin verecek kadar dikkatsizdin! Çocukluğundan beri yaşayan bir kelebeğe sahip olmanın en büyük bilgelik olduğunu neden fark etmedin? O avucunun içinde burayı aydınlatacak sıcak bir yıldızken, uzun süre yalnız yaşadığın bu yer, zamanın kararttığı bir yer oldu.

B a ş K a
S e s L e r

*1923-1982 yılları arasında yaşayan Šopov, çağdaş Makedon şiirinin kurucularındandır.

AHMET YÜKSEL ÖZEMRE'Yİ OKUMAK İÇİN 10 SEBEP

BİR 1935 yılında doğan Ahmed Yüksel Özemre, Türkiye'nin ilk atom mühendisi olmasının yanında uzun yıllar bürokrat olarak çalışmış, birçok dil bilen son dönem münevverlerindendir. Vefat tarihi olan 2008 yılına değin dikkat üzerine yaşamış Özemre, Osmanlı'nın son dönemine şahit olan aile efradı vesilesiyle onların dost meclislerine çocuk denilebilecek yaşta girmiş ve efradın hâllerinden etkilenmiştir. Bu etki öyle büyük bir etkidir ki ömrü boyunca süren bir çekim alanına dönüşmüştür.

ÜÇ Özemre'de hayatı karşılama ve onu sunma biçimi şüphesiz tasavvuf neşesiyle iç içedir. Bu neşe hem dönem itibariyle hâlâ dipdiri duran mazinin külleriyle hem de külleri tekrar bulunmaya çalışılan bir medeniyetin ayak izleriyle beraber yürür. "Artık velilerin ahvaline, hayatlarına ve düşüncelerine ait elime ne geçerse okumaktaydım. Bu arada Celal Bey'in dükkânında sıramı beklerken o da bana Hazret-i Mevlana hakkında Ziya Şakir'in ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın kitaplarını yüksek sesle okuturdu. Mevlana'nın hayatı ne kadar ilgimi çekmiş, bana ne ilhamlar vermişti!"

Onda hayatın atardamarları içtima üzerinden şekil alır. Bu durum elbette tevhide açılan bir kapıdır. Bir ve beraber olmaktan yanadır Ahmed Yüksel Özemre. Daima özlem duyduğu çocukluğundaki anılar, babası ve onun çevresiyle birlikte geçirdiği saadet dolu günler her an gündemindedir. Özellikle *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* kitabında üç kuşak boyunca yaklaşık 75 yıl işleyen ve 90'lı yıllarda kapanan attar dükkânının **DÖRT** ağıdı özlemle yakılır. "Üç yaşımdan itibaren 53 sene bu 'Attar Dükkânı'nın sadık bir müdavimi, sahiplerinin ise üç nesil boyunca dostu oldum. Bu dükkân nice hayırların, nice tefekküre şayan ibretlerin, nice rahmani füyuzatın, nice irşadların sebebi ve mihveri, benim de manevi eğitimimin ve kültürümün en mühim kaynaklarından biri olmuştur."

İKİ *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı, Üsküdar'ın Üç Sırlısı, Gel de Çık İşin İçinden, Portreler Hatıralar, Üsküdar Ah Üsküdar* adlı kitapları hayattayken büyük bir ilgi görmüş; kendine has üslubu, deneme dili, her an şaşırtabilecek anıları okura sunması, kelime hazinesi, bakış açısındaki zarafeti okuru kendine bağlamıştır.

Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı'nda **BEŞ** Özemre geçmişe özlem melankolisinde değildir elbette. Bize kitap boyunca fısıldadığı bir sır ve bu sırrın yüzyıllar boyunca ete kemiğe büründüğü büyük tasavvur gözler önüne serilir. Oradaki dükkân Türkiye'dir. Orada çalışan insanlar bir devlet yetkilisi gibidir. Müşterileri ise halktır. Fırtınanın koptuğu, rüzgârın tersten estiği günler, geceler boyunca halk yani müşteriler, ümit kesmeden gelip giderler buraya. Nasip ararlar, nasip bulurlar. Bu arayış içinde bulmayı barındırır. Öyle ki bu küçük dükkândan nice güzellikler çıkıp gelmiştir. "Geçmişin hatıralarına bağlılık gibi bir alışkanlığım yoktur. Gençliğimden beri ilke edindiğim, hep an'a bağlı yaşamaktır."

ALTİ Geçmiş Zaman Olur ki için Özemre'nin hayatını kronolojik olarak ele aldığı bir otobiyografi kitabı denilebilir. Ancak fenni ilimlerde profesörlük makamına kadar yükselen yazarın hayatı formüllerden çok hikâyelere dayanır. Bu sebeple kitapta tarihler, tekkeler, dergâhlar, bostanlar ve camilerle beraber imlenir. “Çocukluk ve gençlik dönemlerimin Üsküdar’ına ait o kadar çok hatıram var ki bunların hepsini bir yazının kapsamı içinde takdim etmem imkânsız. Gençliği hatırlamak için Üsküdar’ı her dolaşmağa çıkışımda bunlar, mazinin derinliklerinden, şuuruma öylesine hücum ederler ki mazinin tahassürü âdeta bir ızdıraba dönüşür.”

YEDİ Portreler ve Hatıralar kitabı Özemre'nin bürokrat kimliğinin ön plana çıktığı, daha çok kişisel tanıklıklarına yer verdiği bir kitaptır. Genel olarak Özemre'nin hayata bakışı bürokrat kimliğini de etkiler. Tıpkı sosyal hayatta olduğu gibi hep bir vecd hâlinde ve şükür vesilesi arayarak devam eder çalışma hayatına. Cahit Arf, Yalçın Koç, Fikret Kortel, Mustafa Düzgünman ve daha birçok isim farklı yanlarıyla kaleme alınır.

SEKİZ Gel de Çık İşin İçinden kitabı Özemre'nin diğer kitaplarından ayrı bir yerde durur. Kitap boyunca Özemre hayal ve hakikat arasında gidip gelen ama hakikat damarına bu vesileyle daha çok yaklaşan bir genci ve ihtiyarı yani insanı merkeze alır. Bir kargayla uzun uzun konuşur. Hayatında ilk defa gördüğü piri faniyle sohbete oturur. Yurt dışı ziyaretinde yabancı bir diplomatla dinî meseleleri tartışır. Ama sonunda dönüp geldiği yer kalbidir.

DOKUZ

Ahmed Yüksel Özemre, Üsküdar merkezli metinler kaleme almışsa da bu metinler aslında bir İstanbul okumasıdır. Çünkü dönem itibarıyla İstanbul’u oluşturan ana omurga Üsküdar’dır. Haza bir İstanbul beyefendisinin yeme içme kültüründen giyinme adabına, oradan hayatın inceliklerine kadar birçok konuda söz söylemiş olması da okur tarafından bir nasip olarak değerlendirilmelidir. Bu kültür coğrafyası sadece manevi olanı değil maddi reçeteleri de fizikî bir harita eşliğinde sunar istekli olana. Hanlar, hamamlar, çeşmeler, camiler de gündemindedir çünkü. Hangi cami hangi manevi durağın uğrağıdır, hangi çeşme kim zamanında yapılmıştır tafsilatıyla beraber tarihî bir titizlikle okurun zihnine nakış nakış işlenir.

ON Özemre her ne kadar daha çok edebî eserleriyle tanınsa da az da olsa mesleki eserler de kaleme almıştır. Ömrünü verdiği fizik ilmi başta olmak üzere, atom mühendisliği üzerine de yazmış, tartışmış, konuşmuştur. Ülkemizde derin bir iz bırakan Çernobil meselesini gündemine almış hem bir bilim adamı olarak hem de ülkenin bir vatandaşı olarak tartışılan, üzerine pek de gidilemeyen meseleleri kendince konuşmuş ve çözüm yolları aramıştır. Özemre'nin kitapları boyunca pek de görmediğimiz kırgınlık hissi bu mevzularda aşikâr olmuş bürokratlık yaparken meslekte ve sair zamanlarda kendisine yöneltilen suçlamaları bu hisle karşılamaya ve topyekûn savuşturmaya çalışmıştır.

İŞGALLE İŞTİGAL: LEMON TREE

MEHMET ÖNDER KARAKAŞ

Yönetmen koltuğunda, *The Syrian Bride* (2004) ve *Zaytoun* (2012) filmleriyle hafızalarda yer eden Eran Riklis'in yer aldığı *Lemon Tree*, ilk gösterimini 2008 yılında yaptı. 96 dakikalık filmin senaryo metnini de Süha Arraf ve Eran Riklis kaleme aldı.

Başrollerinde Hiam Abbas, Ali Süleyman ve Rona Lipaz Micheal'in yer aldığı film, işgalci İsrail ile Batı Şeria arasındaki "yeşil hat" olarak tanımlanan sınır bölgesinde, babasından miras kalan limon bahçesinde yaşayan Filistinli bir kadın olan Salma Zidane'nın, bahçesini korumak için İsrail devleti ve İsrail savunma bakanına karşı verdiği hak mücadelesini konu alıyor. "Sınır güvenliği" ve "hak ihlalleri" kavramlarına odaklanan *Lemon Tree*, Filistinli bir kadın

olan Salma'nın, işgalci İsrail'e direnişini hikâyeleştiriyor. Babasından miras kalan limon bahçesinde yalnız bir hayat süren Salma'nın yanındaki villaya İsrail Savunma Bakanı'nın taşınmasıyla hikâye başlıyor.

Lemon Tree, Filistin halkının onlarca yıldır yaşadığı güvensizlik ve endişe duygularını ön plana çıkaran bir yapım olma özelliği gösterir. Riklis'in film boyunca yarattığı imajlar aslında birer temsil hükmündedir. Salma, Filistin halkını ve haklı mücadelesini temsil ederken, limon bahçesi Filistin topraklarını, Bakan siyonizmi ve İsrail'i, Bakan'ın eşi ise İsrail halkının bir kısmını temsil eder. Temsillerin çerçevelediği alan içinde filmin okumasını yapmak daha anlaşılır bir zemin sunacaktır. Film, işgalci İsrail'in hukuku kendi çıkarları doğrultusunda

kullandığını ve ötekileştirdiği Filistin halkının varlığını hiçe sayıyor olduğunu gözler önüne seriyor olsa da İsrail halkı ile hükümeti arasında bir farkı ortaya çıkarmak istiyor. Bu fark bize ne söylüyor? Siyonist halk ile siyonist hükümet birbirinden ayrılmayacak iki unsur. Bakan eşinin film boyunca Salma'ya hak veriyor olması, sınırları ortadan kaldırmak için onun bahçesine kadar gitmesine rağmen güvenlik güçleri tarafından tekrar evine döndürülmesi, basına objektif açıklamalar yaparak Salma'yı haklı bulduğunu deklare etmesi ve günün sonunda Bakan'dan ayrılması yalnızca bir güzellemeden ibaret. Zira bu güzellemeye inanmak, bir açık hava hapisanesine benzeyen, su, gıda gibi temel insani ihtiyaçlara dahi erişimi engellenen Gazze halkının gözleri önünde, tel örgülerin birkaç yüz metre ilerisinde festivallerde eğlenip Gazze halkının sefaletini görmek istemeyen İsrail halkını ılımlılaştıracaktır. Bu açıdan hikâyenin hayalî yönü, hayatın sertliği ve gerçekliği karşısında yalnızca romantik bir görüntüden ibarettir. Riklis'in film boyunca sınır ve güvenlik kavramları etrafında işlemeye çalıştığı fikir, duvarın yalnızca Filistinlileri değil aynı zamanda İsraillileri de hapsettiğidir. Peki filmiden uzaklaşıp hayatın içine döndüğümüzde bu duruma inanmak mümkün müdür? Elbette hayır.

Yapım boyunca gerçek hayatta Filistin halkının çektiği acı gerçekçi olarak yansıtılamazken İsrailli Bakan'ın

davranış ve yaklaşımı imkân alanında İsrail vatandaşlarının kaba tutumunu bir nebze yansıtıyor denilebilir. Kadın kimliklerinin karşılıklı olarak ön plana çıktığı yapımda, her iki kadının da çocuklarının Amerika'da yaşıyor olması hümanist bir bağlam kurmak için tasarlanmış bir ortaklıktır. Mira ve Salma arasındaki dil bariyerine rağmen kurulan sözsüz iletişim ve sözde dayanışma, iki kadının kaderlerinde benzerlikler bulunduğu sonucunu doğurur. Bu bağlamın zemininde iki kadının birbirini anladığı, birbirleriyle benzer ruh hâllerinde olduğu vurgulanacak ve hakikat körleştirilecektir. Ayrıca Salma'nın çocuklarının bir mücadeleden ziyade İsrail hegemonyasını kabul eden tutumları, Filistin'in yeni nesillerine dair dayatmacı bir tespittir. Apolitik olduğu ve mağlubiyeti kabul ettiği gösterilen genç Filistinlilerin, içinde bulunduğumuz şu günlerde dahi işgalci İsrail tarafından katlediliyor olması Riklis'in görmeyi ve göstermeyi istemeyeceği bir gerçektir.

Ağaçların bir kısmı İsrail mahkemesinin verdiği kararlar budandıktan sonra kalanlar bir bahçe eder mi? Elbette hayır. Gerçeğin izafileştirilmesi, nesnenin ele alınış biçimi ile söylemlerin yorumlanması şeklinde gerçekleşir. Yani doğrusal düzlemde bakış açısı ve kabul etme şekli ön plana çıkar. Dolayısıyla öznenin nesneye olan yaklaşımı ve yansıtma şekli algıda etkin rol oynar. Filme bu pencereden bakıldığında, İsrail eliyle maruz bırakılan tahribatın gerçekliğiyle haksız olanın sıradanlaştırılması arasında doğrusal bir bağ mevcut. Üstelik filmin zeminindeki en tehlikeli durum; İsrail mahkemesiyle

Film Künyesi:

2008 / 1 s 46 dk / Dram

Orijinal Adı: Etz Limon

Yönetmen: Eran Riklis

Oyuncular: Hiam Abbass, Ali Suliman, Rona Lipaz Michael

Ülke: Fransa, Almanya

Bakan'ının bencil ve taraflı tutumunu göstererek adaletsizlik kavramını gün yüzüne çıkardığına inanılan yönetmenin objektif bir filme imza attığı düşüncesidir. Riklis'i samimi bulmak yalnızca vermek istediği alt mesajı desteklemek olur. Zira yaşanan hadiseler karşısında samimi bir yapıma imza atmak istese bambaşka bir film ortaya çıkabilirdi.

İşgalci İsrail'in mazlum Filistin halkının tarihine, toprağına ve hayatına karşı uyguladığı zulmü meşrulaştırmanın yollarından biri olarak başvurduğu sinemayı; inançlı, ahlaklı ve insani bir bilinçle izlemeyi tercih etmek gerekiyor. Zira, inanç ve ahlak sahibi insanların Filistin'in sesi olmaktan başka bir çaresi yok. Bunca "taraflı" yoruma ek olarak Riklis'in

film için İsrail Kültür Bakanlığından destek aldığını belirtmekte fayda var. Ayrıca filme İsrail Film Akademisinin ödül vermiş olması da asla bilinçsiz ve tesadüfi değil.

Son olarak filmi geniş bir çerçevede ele aldığımızda çıkan sonuç şudur: Mücadeleyi kazandıran kendini feda eden İsrailli bir kadındır, Salma'nın haklı direnişi değil. Mahkeme sonrasında Avukat Ziad'ın da dediği gibi: "Mutlu sonlar sadece Amerikan filmlerinde oluyor."

İşgalci Siyonistler karşısında, varlıklarını ölüme ve Allah'a inanarak sürdürürken mücadeleden kaçmayan Filistin halkının bu kutlu ve şerefli davasında yanlarında olmanın huzuruyla...

GEÇMİŞ ZAMANIN PEŞİNDE

FATMANUR ÖZTÜRK

İnsan bir ömür aynı şehirde yaşayıp her defasında yürüdüğü sokaklarda dolaşınca manzaralar sıradanlaşır mı zannedersiniz? Aksine, mahallenin mukavim camisinin de anlatacağı çok şey vardır, yürümekten eskimiş kaldırım taşlarının da. Apartmanların çevrelediği egzoz dumanlı olağan silüet, şehrin sakinlerinin kimi zaman pencere kenarındaki tahayyülleriyle süslenir kimi zaman da yegâne hatıralarının bekçiliğini yapar. Metropollerin gri gölgesinde doğup büyüyenler için gündelik panoramalar daima dile gelir, yerleşmiş olduğunuz dakikadan sıyrılıp geçmişin iki çift lafını yapar sonra da mazinin ucu gözükmeyen sokaklarında birlikte kayboluverir de farkında bile olmazsınız.

İşte her gün yürüdüğüm Ulus sokakları böyledir. Karşıma Ankara Kalesi'ni, arkama meşhur hali alıp tarihî meydanda beklerken Hacı Bayram Camii'nden gelen davudi ezanla kulaklarım şenledi mi kalabalık insan muammasından sıyrılıp geçmiş zamanın peşine düşerim. Bazen de Ankara ayazında boynuna doladığı yün atkısından zar zor nefes alan, saçları iki yana bağlı, hayat koşturmacasında hem bir o kadar yeni hem de meraklı kömür gözlü küçük bir kız eşlik eder bana. İçimdeki küçük kız çocuğunun elinden tutunca zamanın esaretinden kurtuluveririm. Sonrasında beni değişen silüetler ve çocukluğumdan bir şehir panoraması bekler.

Tıklım tıklım otobüsün üstündeki aralık camdan nefes almaya çalışırken monoton hayatlarının dumanında boğulmuşçasına tebessüm etmekte güçlük çeken gri şehrin mahpuslarının arasından sıyrılıp pazar akşamı yemeğine taze balık biraz da yeşillik almak için hale doğru annemle babamın peşinde yürüdüğüm zamanlar aklıma geliyor. Şehrin kirli havasıyla karışmış toz yüklü bulutlar, kızgın güneşi perdelemenin mağrur sevinci içinde, günü uğurlayan Ankaralıların üzerinde geziniyor. Boyası dökülmüş evlerin arasından baş uzatan ihtişamlı kale, mazinin tahayyülünde şehrin koşturmacasını seyrediyor. Tıraş bıçaklarından taka tuka elektronik eşyalara, kısık türkülerin duyulduğu radyolardan akbil kılıflarına her türlü edevat Ulus işportacılarının tezgâhında yerini almış bile. Kulağının arkasına sıkıştırdığı ucuz sigarasıyla, ellerini ovuşturarak ısıtmaya çalışan çakma sedef tespihçisi, tezgâhına dizdiği eşyaları önünden geçen herkese satmaya yeminli gibi gözüküyor. Dışarıda telaşlı çehreler akşamın bastıran karanlığında kaybolurken yağmurun çisiltisi kaldırımlara vurmaya başlıyor. Kepenklerin gürültüsü, çırağına bağırان ustaların sesleriyle karışırken sokak arasındaki kebabçıların bıçak sesleri, günün son kalan kızarmış et kokusuyla ağzımı sulandırıyor. Halden akşama kızartmalık hamsisini, taze yeşilliğini almış kentliler aceleyle otobüs duraklarına doğru yürüyor. Hacı Bayram'dan göğü dolduran akşam ezanı duyuldu mu günün muhabbetini tamamlayan ihtiyar yüzler meydandan birer ikişer ayrılırken ben de hatıralarımın arasından sıyrılıp geliyorum. İnsana münhasır olan mazinin tahayyülü, akıp giden zamandan ve şehrin koşturmacasından bir nebze de olsa kurtarıp yegâne anları tekrar yaşatmasıyla, varlığın en güzel vasıflarından biri olduğunu bana hatırlatıyor.

*"Sonra ansızın o hatıra karşımda beliriverdi. Bu tat, Combray'da pazar sabahları Leonie halamın günaydın demeye odasına gittiğimde, çayına ya da ıhlamuruna batırıp bana verdiği bir parça madlenin tadıydı."

Bu köşe, Marcel Proust'un *Geçmiş Zamanın Peşinde* adlı eserinden ilhamla hazırlanmıştır.

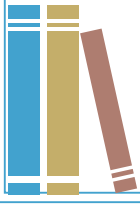
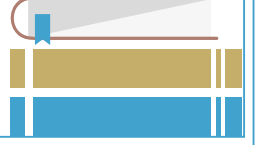
DİJİTAL DÜŞLEMELER HİKÂYESİNİN YENİ YÜZÜ
Ahmet Melih Karauğuz

KİTAPLIK

HAZIRLAYAN: YAREN ECE TÜRKSEVEN

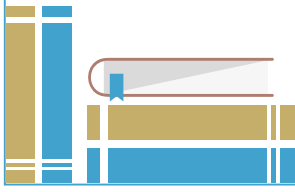
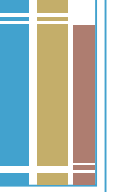

"Hikâye bilginin aktarılmasını sağlayan, zihni diri tutan, hafızayı oluşturan ve en önemlisi insanları kurtuluşa çağıran yegâne araçtır."

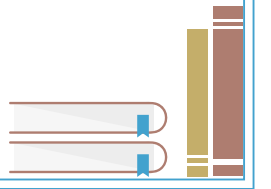
"Toplumlar, kendilerine anlatılanları eskilerin masalları/ hikâyeleri diyerek reddederken aslında şimdi inandıkları hikâyelere meşruiyet sağlamak niyetindedirler."

"Tarih, eskilerin masallarıyla şimdinin, gelecek idealleriyle bugünün gerçekliği etrafında anlatılanların çatışmasından doğar."

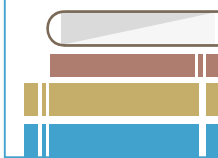
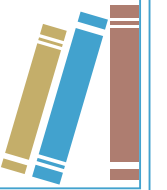
"Bugün içinde yaşadığımız zamanları, geçmişten ayırarak başka bir gerçeklik düzlemi içerisinde görüyor oluşumuz şüphesiz insanın en büyük yanılgısıdır."

"Hayat sürprizlerle, büyük kırılma anlarıyla doludur ama modern zamanların hikâye anlatıcılarının anlattığı hikâyelerde olayların hepsi bir standart içerisinde gerçekleşir."

"Postmodernizm ve arkasından gelen dijital devrim her ne kadar çok sesliliği sopasına bayrak yapsa da ortaya birbirinin aynı kullanıcılar, ürünler ve mekânlar çıktı."

"Yeni nesil okur kitlesi için metin, kendisinin müdahil olduğu ya da metinde somut olarak kendisinden bir şeyler bulduğunda değer kazanmaya başlayan bir forma doğru evrilmektedir."

"Günümüz öyküsünde yazarın anlattığı şeyleri bir ekran arkasından anlatıyormuş, anlattığı karakterlere mekânlara, olaylara mesafeli duruyormuş gibi gözükmesi belki de anlatıcının gerçekte olan temasının çok az olmasından kaynaklanıyordur."

